SLĪTERES NACIONĀLĀ PARKA

2012. gads

ZIŅAS Ceļotājiem

Admirālis jeb lielais nātru raibenis **(Vanessa atalanta).** *Uģa Piterāna foto*

2. lpp. Latvijas dabas aizsardzībai – 100!

4.-7. lpp. Trīs tūrisma uzņēmēji tuvplānā.

8.-9. lpp. Cik *zaļi* dzīvojam?

10.-12. lpp. Piekrastes apbūve. Ko mums dos *Vadlīnijas*?

13., 14. lpp. *Latvijas valsts meži* dabas sargāšanā, tūrisma veicināšanā.

15.-18. lpp. Dundagas novads piedāvā...

19.-25. lpp. Ar fotogrāfa acīm.

27.-29. lpp. Caur Vācijas prizmu raugoties.

30. lpp. Kalendārs 2012'.

Baudīsim nesteidzoties!

Dabas aizsardzības pārvaldes darbinieki, Dundagas pašvaldības ļaudis un uzņēmēji jau trešo reizi liek prātus kopā, rīkojot Slīteres Ceļotāju dienas — 2012. gada 2. un 3. VI.

Nacionālais parks ir lieliska platforma ceļotāju piesaistei. *Lauku ceļotāja* aptaujas liecina, ka cilvēki patiesi vēlas apmeklēt Slīteres nacionālā parka (SNP) neskarto un tīro dabu. Nacionālā parka statuss ir garants un papildus vērtība šai vietai. Daudzas Eiropas valstis, uzskaitot apmeklētājus nacionālajos parkos, ir jau pierādījušas, ka aizsargājamā teritorija ir dabas kapitāls, kas dod pievienoto vērtību reģionam. Eiropā izstrādātās mērauklas noteic, kāda veida tūrisms būtu atbalstāms aizsargājamās dabas teritorijās, lai cilvēks tās *nenomīlētu līdz nāvei*. Protams, dabas vērtību saglabāšana un to stāvokļa nepasliktināšana ir pirmais kritērijs, bet tikpat svarīgi ir arī sociālie, kultūrvides un ekonomiskie apstākļi.

Šos principus ievēro, arī rīkojot Slīteres Ceļotāju dienas un piedāvājot dažādus *produktus.* Tās ir pastaigas gida vadībā, vērojot zvērus un putnus to dabiskajā vidē, pārgājieni, iepazīstot noslēpumaino kukaiņu pasauli vai pētot augus piekrastē — vietās, kur sāk veidoties Latvijas sauszeme. Tā ir pamazām iepazīstamā kultūrvide zvejnieku ciemos ar unikālo amatniecību, arhitektūru, ko tagad palīdz novērtēt SNP apbūves vadlīnijas. Vērīgs ceļotājs pamanīs, kura sēta iekļaujas kultūrvidē, bet kurš te ienācis kā svešinieks, bez pietātes un izpratnes. Dažādu ražojumu degustācija un procesu vērošana — tik bagātīgs ir ceļotājam izmēģināmo piedāvājumu klāsts. Tas patiesi atbilst Latvijas tūrisma attīstības pamatidejai *baudi nesteidzoties!*. Putekļaino piekrastes ceļu līdz Kolkas ragam nomainījis asfalts, taču neļausimies kārdinājumam izskriet cauri bez apstājas! 2012. gada rudens pusē SNP būs jaunas takas, auto stāvvietas un zīmes. Kamēr to nav, izmantojiet iespēju Ceļotāju dienās baudīt jaunos piedāvājumus — darbnīcas pie Šlīteres bākas, gan iepazīstot kukaiņus, gan ķerot foto mirkļus profesionālu fotogrāfu vadībā. Ziemeļkurzemes daba jūnija pirmajās dienās nav dižākajā plaukumā, bet reizēm mirklis ir mūžības vērts, jo gadās *noķert* retumus. Un Šlītere ir tā vieta, kas joprojām pārsteidz zinātniekus!

Dabas aizsardzība nav tikai speciālistu, dabas cilvēku, lieta, tā ir visas sabiedrības atbildība — saudzēt vidi, kurā dzīvojam, un atbildīgi to izmantot. To varam darīt, tikai saprotot un iepazīstot. Viena tāda iespēja ir kopīgi izdzīvot Slīteres Ceļotāju dienas. Ja novadā būs ceļotājs, kas gribēs palikt ilgāk, tad viņš arī gribēs pirkt tepat audzētu un ražotu pārtiku, iegādāsies patiesi unikālas Latvijas preces — ekovilnas izstrādājumus, sklandraušus, zivis, tādu jau par retumu (!) kļuvušu produktu kā no krējuma ražotu sviestu un vēl, un vēl... Ja ceļotājs saražotos atkritumus nogādās līdz konteineram, tad to var saukt par atbildīgu ceļošanu, un šāds tūrisms ir novēlams novada attīstībai.

2012. gadā aprit 100 gadu, kopš dibināts Moricsalas rezervāts. Tāpēc šogad, baudot dabu, svinēsim Latvijas dabas aizsardzības jubileju! Dabas aizsardzības pārvalde visu gadu rīkos daudzus pasākumus. Lasiet tīmeklī *www.daba.gov.lv*! Ceļotāj, esi atvērts un draudzīgs dabai un cilvēkiem! Šlītere tevi gaida! ■

Ērika Kļaviņa,
Dabas aizsardzības pārvaldes Kurzemes reģionālās administrācijas direktore

Dabas aizsardzības pārvalde

baltic greenbelt

Baltic Sea Region Programme 2007–2013

Projektu līdzfinansē Eiropas Savienība (Eiropas Reģionālās attīstības fonds)

Simtgade

2012. gads ir Latvijas dabas aizsardzības jubilejas gads. 12. VI apritēs tieši 100 gadi, kopš dibināts Moricsalas dabas rezervāts.

1912. gadā šo nepilnus 100 ha lielo ozolu un liepu mežiem klāto Usmas rezervāta salu dēvēja par «dabas jaukumu apvidu», kas toreiz nozīmēja, ka tā ņemta valsts, toreiz — cariskās Krievijas, aizsardzībā, lai saglabātu vērtīgo mežu. Pēc 11 gadiem, 1923. gadā, Latvijas valsts dibina citas aizsargājamas dabas teritorijas, no kurām slavenākais un joprojām aizsargājams ir Slīteres nacionālā parka kodols — 1100 ha lielais Šlīteres dabas rezervāts.

19.–20. gadsimta mija iezīmējas ar dabas aizsardzības teritoriju dibināšanu gan Eiropā, gan Amerikā. Šīs jaunās aktivitātes saistās ar tā laika dabas pētnieku atklājumiem augu izpētes jomā, top reto sugu saraksti un tiek dibinātas teritorijas to aizsardzībai. Mērķis — pasargāt sugas no pilnīgas to iznīcināšanas — mudināja veidot teritorijas, kurās cilvēku saimnieciskā darbība ir lielākā vai mazākā mērā ierobežota.

Otrs, paralēls sabiedrības attīstības virziens šajā pašā laikā ir atpūtas, izklaides un ceļošanas kā masveida parādības rašanās. Lai skaistas ainavas padarītu pieejamas *brīvās pasaules* pilsoņiem, 1872. gadā top Jeloustonas Nacionālais parks Amerikā.

Ētika vai nauda?

Dabas aizsardzību mēdz uzskatīt par morāli ētisku kategoriju. Jau Latvju dainās paustie aicinājumi «ne zariņu nenolauzt» un «tā, bērniņi, laipojat, ka pietika mūžiņam» atgādina par atbildību nākamo paaudžu priekšā. Neskaitāmos starptautiskos dokumentos, piemēram, globālo klimata izmaiņu sakarā lieto jēdzienu «ilgtspējīga attīstība», kuras pamatdoma ir tāda pati — saglabāt iespēju nākamajām paaudzēm elpot tīru gaisu, dzert tīru ūdeni.

Taču dabu var mērīt arī naudā, ja tiecamies pieņemt un izprast jēdzienu «dabas kapitāls», aprēķinot, cik kopumā maksā visi dabas resursi, gan atjaunojamie, gan neatjaunojamie, cik izmaksātu piesārņota gaisa un dzeramā ūdens attīrīšana, dabas daudzveidības sarukšana.

Saglabāt vai izveidot no jauna?

Mūsdienās dabas aizsardzības teritorijas atrodamas visās Eiropas valstīs, tomēr to saturs atšķiras. Katrā no tām dabas stāvokli ietekmējuši vēstures grieži, arī tautas mentalitāte.

Pēdējos 100 gados Latvija piedzīvojusi daudz pārbaudījumu. Divus pasaules karus, valstiskuma iegūšanu, zaudēšanu un atgūšanu. Vai šādos grūtos laikos gan iespējams pievērsties, kā mēdz sacīt, «puķītēm»? Tomēr — jā! Savas dabas pērles esam nosargājuši. Latvija ir zeme, kurā saskaras ziemeļiem un dienvidiem raksturīgie dabas apstākļi jeb, zinātniski izsakoties, Latvija atrodas boreālo skujkoku mežu un Viduseiropas platlapju mežu saskares joslā. Tāpēc šeit ir daudzu augu un dzīvnieku sugu izplatības robeža (piemēram, parastās īves, Baltijas efejas, smilšu krupja). Gan politisko, gan ģeogrāfisko apstākļu dēļ aptuveni 10% Latvijas teritorijas, kurās nodibinātas aizsargājamas teritorijas, daba ir tiešām *mežonīga*. Kā to saprast?

Morica ozols 1968. g. *Māra Kundziņa foto*

Vislabāk — salīdzinājumā. Apmeklējot kādu no nacionālajiem parkiem, teiksim, Lielbritānijā, visticamāk ieraudzīsim glītus, gludus paugurus, dzīvžogus, senas akmens krāvuma ēkas. Tātad — kultūrainavu. Visticamāk, šīs teritorijas apsaimniekošanas plānā būs kāds dabiska biotopa atjaunošanas pasākums — strauta gultnes izlīkumošana, lai veidotu kaut ko līdzīgu dabiskai gultnei, grāvja aizbēršana, lai atjaunotu mitrāju. Jo tad varbūt atgriezīsies vardes un krupji, ieviesīsies odi, ligzdos baltais stārķis...

Savukārt, ja brits apmeklēs, piemēram, Slīteres nacionālo parku, viņš te ieraudzīs kritalām bagātus mežus, purvus, bebraines, strautus, lāmas, dumbrājus. Un vietējos dabas sargus nodarbina problēma, kā šajos *džungļos* ierīkot dabas takas, vienlaikus netraucējot rubeņu riestu, netrāpoties pārāk tuvu ērgļa ligzdai vai pasargājot izcili reta auga atradni.

Tik dažādi esam, tik daudzveidīgi.

Tik daudzveidīga daba gaida mūsu spriedumu — būt vai nebūt? ■

Andra Ratkeviča,
Dabas aizsardzības pārvaldes
Kurzemes reģionālās administrācijas
vecākā valsts vides inspektore

Māzers. *Māra Kundziņa foto*

Parastās kreimenes **(Convallaria majalis).** *Māra Kundziņa foto*

Visas fotogrāfijas šim rakstam no: Sērija «Latvijas daba», Moricsala, Latvijas Dabas un pieminekļu aizsardzības biedrība, Rīgā, 1978

Dabas brīnumi ārpus nacionālā parka

Slīteres Ceļotāju dienas visvairāk saistās ar Slīteres nacionālā parka (SNP) teritoriju, kurā atrodama gan Eiropas mērogā slavējama dabas daudzveidība, gan īpatnējas kultūrvēsturiskas ainavas, gan daudzu iecienītā baltā pludmale un sāļā ūdens vilinājums. Te ir diži un īpatnēji koki, citi ārkārtēji augu un dzīvnieku valsts retumi, apbrīnas cienīgi ģeoloģiski objekti. Taču Dundagas novadā ārpus SNP arī ir gana daudz apskates vērtas, īpašas dabas teritorijas un dabas pieminekļi, kas nesaraujami saistās arī ar novada bagāto kultūrvēsturi.

Rīgzemju ozols. *Alandas Pūliņas foto*

Katrā no *Dundags 10 bōganiem* jeb lokveida maršrutiem ap novada centru atrodams kāds dabas brīnums. Vispirms jau — ozoli. Dažādos maršrutos pa ceļam skatāmi vismaz desmit labi padevušies *vectētiņi*, kas resnāki par 5 m apkārtmērā. Dundagas apkārtne lepojas arī ar Baltijas valstīs otro resnāko — Rīgzemju ozolu — teju 9,5 m apkārtmērā. Turpat blakus arī īpaši veci un resni Zviedrijas pīlādža eksemplāri. Un kur nu vēl pils parkā augošais tā saucamais Naudas ozols — 1919. gada 100 rubļu naudas zīmes rotājums! Savdabīgi ozolu puduri, arī ar neatlaidīgo bebru zobu zīmēm, skatāmi Raķupes džungļainajās takās.

Kur ozoli, tur blakus jābūt arī liepām. Pats Dundagas centrs ar tām daudzskaitlīgi bagāts. Gan veco Baronlaika bruģi minot, gan citur pa Dundagu staigājot, var saskaitīt kādas 25 *vecmāmiņas* 4 – 6 m resnumā.

Citu sugu koki nav tik raženi padevušies, bet pa kādam dūšīgākam zinoša gida pavadībā atrodami arī starp priedēm, kadiķiem, kļavām, pīlādžiem un bērziem.

Dundaga ir arī dižu akmeņu novads. Tie cits ar citu sacenšas formu, lieluma un krāsu daudzveidībā. Šur tur pa mežiem *mētājas* arī kāds milzīgāks. Slavenākais no tiem — Zeltapses dižakmens. Lielie ir labi noslēpušies mežu biezokņos un nemaz tik viegli rokā nedodas.

Vietas, kur dabas vērtumus šodien izceļ seni un ne tik seni cilvēka roku veidojumi, ir novada pilskalni, daudzās savdabīgās, muzejiskās kapsētas, senkapu vietas un lielais pils parks.

Īstas novada pērles ir septiņi dabas liegumi, tostarp mitraines un nozīmīgas putnu vietas, īvju un kadiķu audzes. Tūristiem, dabas mīļotājiem un pētniekiem vissaistošākie varētu būt Kaļķupes un Raķupes dabas liegums. Elpu aizraujošas nogāzes un smilšakmens atsegumi mazo upīšu krastos Kaļķupes ielejā, kur Zilo kalnu majestātiskā krauja savērpjas noslēpumainā gravu mudžeklī, būs īsts atklājums mežonīgāku pastaigu cienītājiem. Dabas liegumos gan pieļaujams tikai dabu saudzējošs ekotūrisms, pagaidām — tikai zinoša vides gida pavadībā un saskaņā ar lieguma noteikumiem, respektējot privātīpašnieku saimniecības.

Savukārt Raķupes ielejas galvenā vērtība ir mazpārveidota, stipri līkumota upes ieleja ar palieņu pļavām un lielu ozolu grupām. Ieleja līdztekus ar Pāces pļavām atzīta arī par putniem nozīmīgu vietu starptautiskā mērogā. Raķupes ozolu maršruts 2012. gadā iekļauts arī Ceļotāju dienu piedāvājumā. ■

Alanda Pūliņa,
Dundagas Tūrisma informācijas centra vadītāja

Zeltapses dižakmens*. Laura Laicāna foto*

Es kalpoju par kalpu sev

Signe un Jānis Dišleri kopš 2006. gada aprīļa pievērsušies tūrismam Košraga ciemā. Pareizāk, tas ir kļuvis par viņu dzīvesveidu. Pusotrā gadā uzcelts viesu nams *Pītagi*, teritorijā ir sešas kempinga mājiņas, kuras plānots nomainīt pret četrām lielākām un ar visām ērtībām. Jau pēc diviem darbības gadiem ieguvuši labākās lauku naktsmītnes titulu. Viesu namam ir Zaļais sertifikāts. *Pītagu* saimnieki, iespējams, ir vienīgie Dundagas novadā, kas ar darbību tūrisma nozarē vien sevi vismaz paēdina.

Pītagu *viesu namā.* *Alandas Pūliņas foto*

Pītagu *pagalmā. Saimniece Signe Dišlere pie sagrieztajām laivām, kas jaunajā sezonā jau būs pārtapušas par nelielu biroju.* *Alandas Pūliņas foto*

Signe, Saldū ieprecējusies rīdziniece, uzsver, ka līdz lēmumam būtiski mainīt iepriekšējo dzīvi bija jānonāk. Jāizaudzina bērni. Jāpiedzīvo, ko nozīmē kalpot privātīpašniekiem. Un tad vienu dienu saprast, ka gribas dzīvot un kalpot pašam sev.

Sākts ir tukšā vietā, pašiem mitinoties kempinga mājiņā un galvenokārt arī pašiem būvējot viesu namu. Signes brālim te bija iegādāta zeme, viņš arī līdzējis finansēt celtniecību. Kredītus Dišleri nav ņēmuši. Signe atzīst, ka no tūrisma neko lielu nav jēguši. Biznesa plāns? Protams, uzrakstīts, bet tas piepildījies daļēji. Tas esot tikai dabiski.

Īsta skaidrība bijusi vienā — lētāk būvēt ir pašiem. Celtnieki ņemti tikai lielajiem darbiem, stāva celšanai, jumtam. Vīrs Jānis, pēc izglītības elektriķis un inženieris mehāniķis, pirmoreiz mūžā stiprinājis gāzbetonu. Pati Signe ar *Parox* vati viena pati nosiltinājusi visu viesu māju. «Nopirku darba tērpu, aizsargbrilles, respiratoru, izlasīju pamācību un divos mēnešos visu izdarīju, atstājot vajadzīgās gaisa šķirbas. Ne sievišķīgi, ne viegli, toties nosacīti par brīvu. Jālako siena? Es to izdarīju.»

Jau otrajā vasarā, kad māja vēl nebija pilnībā gatava, *Pītagi* uzņēma viesus. Tagad pabeigtajā viesu mājā var izmitināties 16 cilvēki, bet pavisam, ieskaitot kempinga mājiņas — 50. Saimniece uzskata, ka vairāk vietu nevajag. Ir arī telšu vietas, tomēr tikai pārnakšņot gribētāji nav *Pītagu* galvenie klienti. Apmeklētāju skaits ar katru gadu ir palielinājies, un krīzes ietekme nav īpaši manīta. «Ir jau labi, ja sāk no nulles,» Signe smaidot saka. Turklāt cilvēku attieksme patīkami mainoties. Zināmā mērā to nosaka pati vieta. Lai gan tūrisms ir ģimenes vienīgais rūpals, saimnieku uzskati ir stingri — atvērt savas namdurvis tikai tādiem, kas nerada diskomfortu pašiem. «Man vajag patīkamus klientus, tad pati varu būt patīkama,» Signe formulē vienkāršo patiesību. Vēl vairāk, Signe arī cenšas savus klientus audzināt. Ievērot klusumu, kas nozīmē «nepārdzert jēgu, nebļaustīties un pēc vienpadsmitiem doties pie miera». *Pītagu* īpašniece aizvien vairāk sliecas domāt, ka atbraucējiem ir jāpieņem saimnieku noteikumi: «Par to naudu, ko man samaksā, es nevaru pieņemt attieksmi, ka klients būtu visu nopircis. Taču arī man ir jāsaprot, cik daudz drīkst aizrādīt. Tur jāievēro smalks līdzsvars. Sākumā palūdzu sašķirot atkritumus, bet, ja to neizdara, es nestaigāju klientam nemitīgi pakaļ un neatgādinu. Tāpat ir ar gaismas izslēgšanu. Pati vienmēr to daru. Bet ... tā neaizrādīšana pēc tam man iekšā sēž. Vēlāk abi ar vīru atkritumus šķirojam gandrīz kā tādi bomži un vedam uz *Janvāru* izgāztuvi, jo tā ir daudz lētāk. Šogad esam aizveduši par 14 latiem, turklāt nebraucam speciāli, bet pa ceļam.»

Acīmredzot *Pītagu* saimnieki smalko līdzsvaru prot labi ievērot, jo trešdaļu klientu jau sauc par pastāvīgajiem un atzīst, ka ar tiem ir vieglāk strādāt. «Rudenī galvenokārt brauc pastāvīgie. Tad jau gandrīz vispār nekas nav jādara. Nē, tā nav, ar viņiem jau arī ir jāstrādā, palaisties nedrīkst! Jāpalutina, kāda bute jāuzsauc».

Signe jau pasen izmanto mūsdienīgos sociālos tīklus, regulāri raksta tviterī un tā īsi citiem ziņo par savu dzīvi. Tad jau ir tikai dabiski, ka atbraucis klients par Signi zina teju visu! Bet nenoliedzami, ka rakstīšana internetā ir arī sava veida mārketinga gājiens. Signe atzīst, ka jāsamierinās ar publiskas personas statusu.

Pītagu īpatnība, galvenokārt vietas dēļ, ir tā, ka viesu pieplūdums ir no jūnija beigām līdz augusta vidum. Tātad apmēram pusotrā mēnesī jānopelna visam gadam. Jā, ir putnu vērotāji agrā pavasarī, ir dabas mīļi rudenī, bet tie neveido galveno skaitu. Toties pašā *pīķa* laikā iznāk strādāt pa 16, pa 18 stundām diennaktī. Tīrīt istabas, klāt gultas, mazgāt veļu. Signe to dara ar prieku.

Milzu apņēmība savienojumā ar mīlestību pret darāmo — šī mūžvecā formula ir devusi augļus, jo dažos gados *Pītagi* ir kļuvuši par vieniem no brašākajiem tūrisma uzņēmējiem novadā. Gadā te apgrozās ap 1000 cilvēku, apmēram trešdaļa no tiem ir ār-

«Mēs nealgojam darbiniekus, toties te visur ir daļa no mums. Man liekas — tam ir nozīme, ka es pati iztīru istabu, ka uzklāju gultu un promejot vēl atskatos.»

zemnieki. Signe neslēpj, ka gribētos nopelnīt drusku vairāk, nekā tagad izdodas, ka jauna automašīna ir tikai dzīves nepieciešamība un ka gluži dabiski būtu reizi gadā pašiem aizbraukt kaut kur atpūsties. Pašlaik pietiekami daudz līdzekļu aiziet celtniecībā, jaunu, labiekārtotu mājiņu izveidē. Tuvākajās četrās ziemās garlaicība nedraud.

Viesus namamāte cenšas gudri izvietot, un vasarā tiešām vajag izveicību, lai dažādie klienti cits citu netraucētu. Signe zina, kur likt pārīšus, kur — ģimenes ar bērniem, kur tos, kam līdzi ir suns, lai apmierināti būtu visi. Tad arī 40 atpūtnieku nav par daudz, toties 50 jau ir pieļaujamā robeža. Šajos gados izlolota atziņa — klientu daudzuma dēļ nedrīkst ciest kvalitāte, tālab priekšroka ir 8 ģimenēm, nevis vienam autobusam.

Signe ar labu vārdu piemin *Lauku ceļotāju*, kas *Pītagus* iekļāvis ceļvežos, kartēs. «Tas ir gandrīz par velti, un tas ir atspaids,» Signe uzsver. «Šogad tiešām jutām, ka esam pazīstami.» No ārzemniekiem pārsvarā ir vācieši. *Pītagi* ir iekļuvuši arī starptautiskajā *Loneli Planet* bukletā, kas pieejams gan internetā, gan uz papīra un ko ārzemnieki plaši izmanto, apceļojot pasauli. Pat par lielu naudu tādā iekļūt nevarot, tas notiekot tikai tad, ja izdevniecība saņem divu personu ieteikumus par kādu viesu namu.

Signes apsviedīgums un darba spējas ir apbrīnojamas. *Pītagos* dzīvojot, ir pabeigta banku augstskola, Signe vēl mācās pavārkursos, lai gan viņas gatavotie ēdieni, to varu apliecināt, jau tagad paši mutē kūst.

Vai tūrismā iesaistītie ir sāncenši? Signe to noliedz. «Mēs nekonkurējam. Kas brauks pie mums, tie nebrauks pie citiem. Un, ja man tajā brīdī ir par daudz klientu, tad piezvanu uz *Kalējiem*, *Jauntilmačiem* vai *Ūšiem* un vēl pastāstu ceļotājiem, kā turp nokļūt.»

Viesu namu, pēc Signes domām, ir gana. Tieši jūlijā vietu pietrūkst, bet vai viena mēneša dēļ ir jēga vēl ko būvēt?

Kaut līņā un fotografēšanai laiks arī nav piemērots, pamielojušies ar namamātes gardo plātsmaizi, mazliet pastaigājam pa āru. Sešām vienkāršajām kempinga mājiņām jau pulcējas klāt divas lielākas, kurās atkal pašiem jāveic visi iekšdarbi, lai viss būtu ar ērtībām. «Latvietim vajag dušu, tualeti un spoguli,» Signe zināmama nosaka. Netālu no viesu mājas ieraugu sagrieztas laivas divas puses. «Mums jau reiz prasīja, kur esot ofiss. Tad nu nopirkām sagrieztu laivu. Stutēsim stāvus, un būs neliels birojs.» ■

Alnis Auziņš

Iesācējs ... ar 20 gadu stāžu

Atšķirībā no kaimiņiem Košraga *Pītagos* Andris Antmanis Pitraga *Krogos* tikai aizgājušajā vasarā tūrisma vilinājumam iedeva «mazo pirkstiņu», bet rudenī jau bija apņēmības pilns nākamvasar atdot «visu roku».

Saimnieku satieku pie nodarbes, ar kuru vēl 40 gadus nesasniegušais pitradznieks pelna maizi turpat 20 gadus. Andris ar pagarā kātā iestiprinātu ķeseli velk no sālījumu baļļas ārā butes, un dzīvesbiedre tās ver uz virbiņiem. Tā zivis sagatavo kūpināšanai.

Divos gadu desmitos katra kustība ir pārdomāta un noslīpēta līdz dzintara mirdzumam, tāpēc saimnieks neatraudamies var dalīties pārdomās un atbildēt uz jautājumiem.

Kā radusies doma pievērsties tūrismam?

Pamatnodarbošanās dēļ Andrim iznāk cieši saskarties ar ļaudīm, un cilvēki paši iedrošinājuši, sak, šajā lauciņā vēl ir brīva vieta. *Lauku ceļotājs* jau *Krogus* pareklamēja 2011. gada Slīteres Ceļotāju dienās, jūlijā tūristi sākuši braukt nopietnāk. Andris piedāvājis telšu vietas un lēš, ka 20–30 vietām te platības pietiek. Un atkal paši interesenti mudina domāt tālāk — par kempinga mājiņām. Sevišķi vēsākā, lietainā vai arī *odainā* laikā istabiņās ir daudz patīkamāk.

Andris, sākot jauno blakus biznesu no nulles, no kredīta grib izvairīties un ieguldīt vien paša nopelnīto un iekrāto. Mērķis nākamajai vasarai — viens labiekārtots četrvietīgs namiņš. «Dušas un tualete ir svarīgas,» Andris ir pārliecināts. «Iegādājoties šādus namiņus, būtu gan vairāk jāiegulda, bet arī atpakaļ dabūtu vairāk.» *Krogu* saimnieks atzīst, ka arī ikdienā jaunā nodarbe prasītu

Andris Antmanis tikko no sālījuma baļļas izvilcis zivis. *Alandas Pūliņas foto*

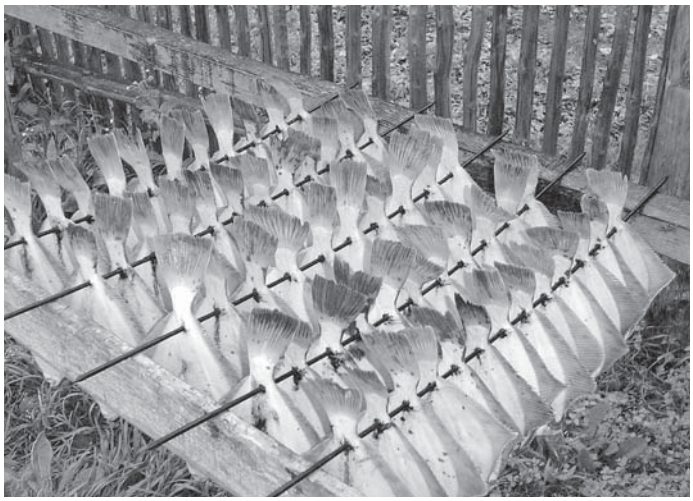

Butes uz virbiņiem ir gatavas kūpināšanai! *Alandas Pūliņas foto*

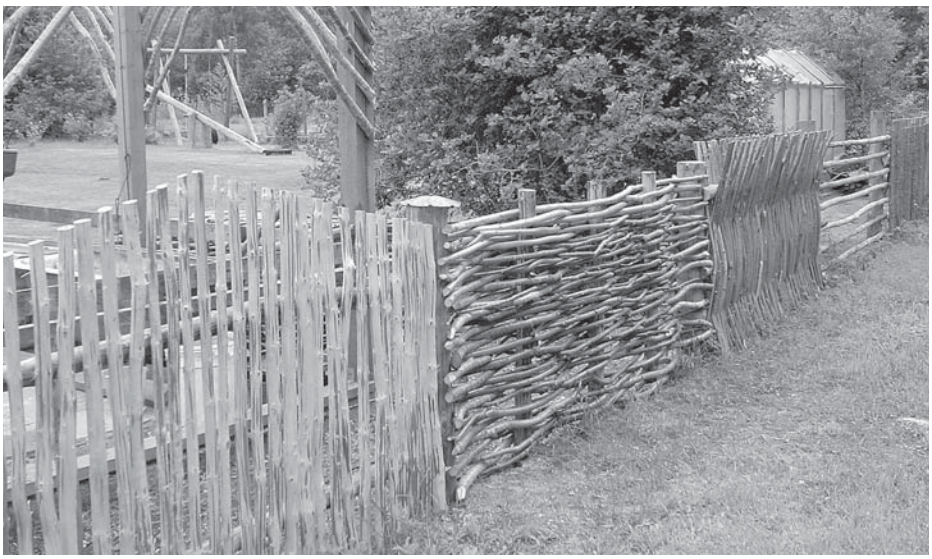

***Dažādu žogu paraugi* Krogos.** *Alandas Pūliņas foto*

vairāk laika, kaut vai platības regulārā apļaušana vien.

Kā dzimusi doma taisīt dažādus žogu veidus?

Pie *Krogiem* var redzēt vēl gluži svaigus dažādu žogu paraugus, gluži kā tādā brīvdabas izstādē. Veiksmīgs papildu solis ceļā uz tūrisma uzņēmējdarbību! Ideja taisīt žogus iešāvusies prātā aizgājušajā vasarā. Andris raudzījis saukt atmiņā bērnībā redzēto, pētījis vēl tagad dabā aplūkojamo, gan arī internetā senās fotogrāfijās redzamos kāršu žogus. Vasaras veikums ir desmit dažādu žogu paraugi, kas vairāk vai mazāk atgādina vecos darinājumus, un vienpadsmitais — meistara paša izdomāts — caur sietu izpīti kārkli.

Viens žoga posms — viena kārtīga darba diena. Pamatiem un kārtīm izmantota priede, pinumiem — kārkls. Cik ilgi šis materiāls kalpos? Žogu meistars prāto, ka jāstāv diezgan ilgi. Galu galā — grāvju apkārt ir daudz, ja vajadzēs, ies un griezīs atkal. Vienā posmā izmantoti ap tūkstoš pinumu. Daudz gan! Bet ko lietoja agrāk? Kadiķus, kas nu iznīkuši un kļuvuši par aizsargājamu retumu.

Vai zivju žāvēšana var iet roku rokā ar tūrismu?

Andris domā, ka noteikti, jo gan zivju pircējus, gan tikai degustētājus — našķotājus interesē pati norise. Nosaukumus gan jaucot, un iznāk pat pielāgoties pircēju gaumei. «Ir bijuši gadījumu, kad cilvēki atnāk un prasa, ko te darām. Atbildu, ka plekstes kūpinu. Pircēji gandrīz vai vīlušies — viņi būtu gribējuši butes... Tad es palieku pie butēm.»

Bet ar butēm dara tā. Izķidā, lielās vannās nomazgā un uzlej sālsūdeni. Pēc divu stundu mircināšanas sālījumā saver uz virbiņiem pēc vienāda lieluma 10 līdz 12 zivis. Virbiņi — tā Andris sauc iesmus, uz kuriem uzver zivis žāvēšanai. Tūristi jau sakot visādi: strīpiņas, iesmiņi, puļķīši, drātiņas, stieplītes.

Interesējos, kāpēc zivis uz virbiem svarīgi vērt pēc lieluma? Pārdod taču pēc svara! Uz to Andris atbild, ka jāšķiro tāpēc, ka dūmnamiņā virbiņus ar mazākām zivīm liek stūrīšos, lielākos — tuvāk ugunij. Pircēja gaume jau ir dažāda, un tā nemaz nav, ka pārsvarā gribētu tikai lielās. Andrim pašam vislabāk patīk vidējās, kam gaļa ir stingrāka.

Lai iegūtu karsti kūpinātas butes, tās vidēji jākūpina 6 līdz 8 stundas, un, jo dūmnamiņš pilnāks zivju, jo ilgāk jākūpina, reizēm pat līdz 10–12 stundām. Apžāvēšanas stadijā Andris uztur apmēram 40–50 grādu temperatūru, bet tad, kad taisa dūmnamiņu ciet, temperatūra pakāpeniski uzkāpj līdz simtam. Jākurina ar alksni, un, kamēr zivis apžāvē, malkai jābūt sausai, bet, kad taisa dūmnamiņu ciet, tad gluži otrādi — jo malka zaļāka, jo labāk, tā uzreiz var dabūt lielāku temperatūru, tāpat vēl mitrās skaidas uzber virsū, lai zivs iegūtu īsto smeķi.

Auksti kūpinātās gatavo tā. Butes izķidā, nogriež galvas un trīs četras diennaktis, atkarībā no biezuma, patur kārtīgā sālījumā, katru diennakti sālījumu mainot, pēc tam divas trīs diennaktis zivis atmircina un tad apmēram tikpat ilgi tur uz dūmiem 28–30 grādu temperatūrā. Tas esot smags darbs, tāpēc cena arī ir dubultīga — kā jau delikatesei. Vienīgi vasarā auksti kūpināto nevarot dabūt gatavu, jo, ja ārā ir trīsdesmit grādu, tas šai nodarbei neder.

Atrodoties pie lietpratēja, nevaru nepajautāt, kā piekrastes ļaudis agrāk lestes pepināja. Andris skaidro, ka tā bija karstā kūpināšana, kas notika šādi: zemē izraktā bedrē izkurināja malku, ogles izjauca, virsū uzbēra čiekurus, tad uzlika uz restēm zivis un pa virsu pārklāja mitru drēbi. Pāris stundās zivis bija gatavas. Šādi kūpinātas zivis bija domātas ātrai ēšanai. Bet, lai zivis saglabātu ilgāk, it īpaši ziemai, lestes žāvēja — turēja dūmos — dūmnamiņā, kas bieži vien bija arī melnā pirts, 2–3 diennaktis. Šādi žāvētas lestes varēja saglabāt līdz pat pavasarim.

Vēl ziņkāroju, cik svara zivs zaudē visā apstrādē? Izrādās, ka pāri par pusi! No 100 kilogramiem svaigu zivju 10–12 kilogramu izķidā, no atlikušā svara apmēram puse zūd kūpinot. Tātad zivīs paliek ap 45 % sākotnējā svara.

Vēl interesanti ir tas, ka butes atšķiras pēc *bijušās dzīvesvietas*. «Līcim tuvāk peldējušās ir citas, pie Ventspils jau citas. Arī Kolkas butes no Mazirbes butēm atšķiras. Tumšā, raupjā puse līča zivīm ir gluda, pie Ventspils ķertajām āda jau ir kā smilšpapīrs, gaļa — ūdeņaināka. Jau aiz Ovīšraga zvejotās zivis ir grūtāk nokūpināt. Jo dziļāks ūdens, jo cita temperatūra, un visi apstākļi jau ietekmē,» tā skaidro Andris, kas pats gan zivis nezvejo, bet iepērk no zvejniekiem.

Par kūpināšanu pitradznieks saka tā: «Galvenais, ka man pašam tas patīk un vēl patīk, ka cilvēkiem patīk.» Jānovēl, lai to pašu pēc dažiem gadiem Andris varētu teikt arī par darbošanos tūrisma nozarē. Man, cilvēkam no malas, zivju kūpināšana šķiet tūristus dabiski pievilinoša nodarbe, un tad jau iznāk, ka Andri Antmani savā ziņā var saukt par iesācēju ar pamatīgu stāžu. ■

Alnis Auziņš

Namiņš kūp, delikateses top.
Foto no A. Antmaņa albuma

Ar jaunām idejām

Viesu nams *Pūpoli* atrodas teju pašā Dundagas centrā un darbojas jau vienpadsmito gadu. Īpašnieks Edgars Kārklevalks tieši pēdējā gadā veicis dažādus darbus, ieguldījis naudu un izlolojis ieceres tuvākajai nākotnei.

Pašam namam pirms gada nomainīts jumta segums, izremontēta konferenču zāle, turklāt te apzināti nav ievērota smalkā *eiroremonta* pieeja, bet izcelts mūsu vidē iederīgais koks, un kā svaigs dekoratīvs elements grīdas dēļos greznojas naglas. Ar projekta palīdzību izdevies iegūt finansējumu, un Eiropas Savienības (ES) nauda segusi 40 % visu izdevumu. Savulaik, uzsākot šo biznesu, ir ņemts kredīts.

Edgara patika pret seno manāma ik uz soļa: bārā kamīns lepojas ar cara laika lielajiem ķieģeļiem, tā pašā centrā iemūrēta vēl senāku laiku liecība — dzirnakmens, aiz bāra letes goda vietā novietots *VEF SUPER* radioaparāts, īsts lampinieks darba kārtībā, savukārt semināru telpas dabiskumu papildina vecu ogļu pletīzeru izstāde. Jūdz, kuru gribi!

Aizvadītajā vasarā tapis piedāvājums ar krievu laiku mašīnu *GAZ-66* doties izbraucienā pa tanku ceļu Ostes un tālāk jau Ventspils virzienā. Edgara idejas sakņojas paša patikā un pieredzē. Tieši ar šo automašīnas modeli Edgars pirms daudziem gadiem mācījies braukt *DOSAAF* un pie šī spēkrata stūres arī ieguvis tiesības. Tāpat sava nozīme ir padomju armijā pavadītajam laikam. Edgars teic — žēl, ja šādas pagātnes liecības kaut kur sarūsē vai arī tās sagriež lūžņos. No diviem veciem *gazikiem* viņš uzķīlējis vienu! Kā tā kalpo šovam padomju retro garā, varēja pārliecināties *putnu* pašvaldību saieta dalībnieki aizvadītās vasaras nogalē. Jā, lai tādu krāsainu braucienu pa īstam iedzīvinātu, vēl ir jāiegulda darbs, jāpiesaista cilvēki, un Edgars apgalvo, ka domubiedri esot. Domāju, ka netrūks ne pašmāju, ne ārzemju tūristu, kas labprāt gribēs iejusties padomju laiku noskaņās — reālistiski un reizē ironiski. Neapšaubāmi pilnvērtīgai izrādei vajag daudz un dažādu sastāvdaļu, ne tikai *gaziku*: atbilstošus formas tērpus, teatrālas izdarības, kā pasu kontroli, ieroču žvadzoņu, komandas krievu valodā... Tātad — atbalstītāju pulku, kas to visu ar smeķi izspēlē. Un tad, gudri daudzinātai, iecerei vajadzētu piepildīties. Ir visi vajadzīgie priekšnoteikumi, bijušās aizliegtās zonas statusu ieskaitot.

Pats svaigākais jaunums — pilnīgotas ūdens procedūras, proti, ierīkots kubls zem klajas debess, lai pēc karsēšanās saunā un atsvaidzināšanās gluži auksta ūdens baseinā turpinātu veselību nostiprinošos ūdens priekus silta ūdens kubulā. Savukārt nākamvasar nodomāts ierīkot volejbola laukumu, jo — kas tā par atpūtas vietu Dundagā, ja nevar uzsist voleja bumbu?

Pats viesu nams var uzņemt astoņus tūristus un vēl nodrošināt ar dažām papildvietām, atjaunotā konferenču zāle paredzēta 30 cilvēkiem, bet 2,7 hektāru zālājs ļauj uzsliet 50 teltis.

Tūristu skaits krīzes gados neapšaubāmi ir samazinājies, tomēr šogad atkal bijis pieplūdums. Pērn pavisam bijuši 118 apmeklētāji, šogad no janvāra līdz oktobrim — 158, no tiem 133 no Latvijas, bet ārzemnieku galvgalī ir vācieši — 12. Īstā sezona ilgst no maija līdz septembrim, bet daudz nosaka laikapstākļi. Lietainā un vēsā jūlijā brauc mazāk, siltā augustā un septembrī te apmetas sēņotāji un citu dabas izpriecu cienītāji. Netrūkst mednieku. Atjaunotā konferenču zāle kā radīta lielām izrīcībām, un to savam seminārām jau izmēģinājuši Hipotēkas un zemes bankas speciālisti. *Pūpolus* iecienījuši arī tie, kurus uz mūsu pusi atvedušas darba darīšanas, kā ceļu meistari, *Latvenergo* un *Lattelecom* speciālisti vai kādu valsts iestāžu ļaudis. Ārzemnieku skaits krīzes gados sarucis, un nu jau pārsvaru guvuši vietējie. Par tūristu audzinātību saimnieks nesūdzas un piebilst, ka viņam varbūt ir laimējies. Edgars interesējas par nozari, apmeklē gan seminārus, gan viesu namus. Vai klienti būtu jāaudzina? E. Kārklevalks uzskata, ka īsi ar pastāvošo kārtību jāiepazīstina, tomēr uzmākties ar saviem noteikumiem nevajag. Ja tūrists aizejot visu nokopj, tas ir brīnišķīgi. Ja atstāj atkritumus — nekas īpašs, tos savākt un sašķirot ir saimnieka uzdevums.

Pūpoli 2007. gadā ieguvuši Zemkopības ministrijas un Vides ministrijas konkursa *Sējējs* diplomu — veicināšanas balvu — Ekotūrisma grupā, un kopš tā darbības pirmsākumiem viesu namam ir Zaļais sertifikāts. Ar tūrismu vien gan sevi neizdodas pabarot. Dzīvesbiedre Dace sevi pilnībā velta šai nozarei, toties Edgars strādā par šoferi pašvaldībā. Nav arī tā, ka gluži viss no savulaik iedomātā būtu īstenots. Tā nepiepildīta palikusi iecere savā īpašumā Kaļķu mežos un gravās uzcelt guļbaļķu mājiņas un ierīkot pievadceļus. Dabas takas gan ir, tomēr šim projektam nav izdevies piesaistīt ES finansējumu.

Izstaigājuši namu, pie kamīna iedzeram siltu zāļu tēju no krūzītēm, kuras rotā pūpolu zīmējums. Edgars ar Daci atklāj, ka savulaik diezgan lauzījuši galvas par mājas nosaukumu. «Pūpolu» vārds šķitis īstais, jo saistoties ar pavasari, ar audzelību, turklāt tas labi saderot ar saimnieka uzvārdu. Saprotams, ka mājas tuvumā sastādīti pūpoli.

Edgars ir Latvijas lauku tūrisma asociācijas *Lauku ceļotāja* apritē, kopā ar novada Tūrisma informācijas centra vadītāju Alandu Pūliņu uzrakstījis piedāvājumu Krievijas tirgum. No malas raugoties, šķiet, ka Edgara ieguldījums nozarē — gan ideju ziņā, gan finansiāli — ir lielāks, nekā ienesums. Pats Edgars atzīst, ka pastāvīgu apmeklētāju nav daudz un ka ceļotāji teic: pie jums ir jauki, bet mēs gribam iepazīt aizvien jaunas vietas. Jānovēl *Pūpolu* saimniekiem vēl veiksmīgāk daudzināt savas idejas un piedāvājumus un tomēr iekarot vairāk pastāvīgu klientu! ■

Alnis Auziņš

Pūpolu *pagalmā.* *Alandas Pūliņas foto*

Cik *zaļš* ir Dundagas novads?

Cik *zaļi* jeb, citiem vārdiem, videi draudzīgi un ilgtspējīgi domājam un dzīvojam? To lūkojām skaidrot, tiekoties ar atšķirīgiem cilvēkiem. Nenoliedzami, šie ir labie paraugi, un galvenā atziņa ir — dzīvot *zaļi* ir pavisam dabiski, tas nenozīmē kaut ko sev aizliegt, gluži otrādi, tās ir brīvas attiecības.

Jumaru ***saimniecei, diplomētajai konditorei Gunitai Tropiņai šķiras daudzi darbi, bet sirdij īpaši tuva ir kulinārijas māksla.*** *Alandas Pūliņas foto*

Jumaros

Kukļu–Tropiņu dzimta savā īpašumā Dundagas pagastā atgriezās 1994. gadā. Kopš 2004. gada *Jumari* ir sertificēta bioloģiskā saimniecība. **Gunita Tropiņa**: «Manuprāt, tas ir vienkārši: ja saimniecībā ir pilna aprite «zeme–lopiņš», kas nozīmē, ka rudenī kūtsmēslus iestrādā zemē, tad tā ir bioloģiska saimniecība. Papildus taisu zaļmēslojumu. Kaitēkļi jau ir, to apkarošanai vāru skujas, pelašķus. Ar laputīm vēl viegli tikt galā, bet ar Kolorado vabolēm ir tīrās šausmas! Cītīgi lasām, spaidām un miglojam ar saspaidītu vaboļu šķidrumu. Ķīmiskos līdzekļus, protams, nelietojam.» Pie jumarnieku *zaļuma* būtu piepulcināma īpašā viesmīlība, uzņemot interesentus, — ducis lielo autobusu pa zaļo gadalaiku *Jumaru* sētā iebrauc vienmēr, bet ilgtspēja saskatāma arī triju paaudžu saderībā, dzīvojot zem viena jumta. Ceļotājus namamāte cienā ar savas sētas labumiem, ko devušas divas gotiņas un vistas, dod nobaudīt pašu pļavās ievāktās zāļu tējas un ozolzīļu kafiju. Īpašais piedāvājums — krūmmellenes, ko saimnieki apmēram hektāra platībā audzē jau septīto gadu.

Mežlīdumos

Zilo kalnu kraujas malā Dundagas pagastā kopš 2003. gada veselības saimniecībā zemi kopj **Ansis Roderts** ar dzīvesbiedri Janu un pieciem dažāda vecuma puikām. Ansis uzsver, ka audzēt un lietot bioloģisko pārtiku ir veselīgi un izdevīgi. *Mežlīdumu* saimnieks lieto tikai nekodinātas sēklas, ja iespējams, tad no bioloģiskām saimniecībām, un par kūtsmēsliem saka — tos var izmantot, bet tikai no bioloģiskajām saimniecībām, un vēlams, lai tie būtu kompostēti. Ansis kategoriski noliedz ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus un ĢMO.

Ansis atzīst, ka viņa metodes cīņā ar kaitēkļiem ir visai vājas un sevi par lielu speciālistu neuzskata. Tomēr ieklausīties der!

«Manuprāt, pirmkārt, ir svarīgi konsekventi mainīt augiem vietu. Ja kaitēkļi tomēr parādās, tad, cik spēju, aplasu ar rokām, kā arī izmantoju pelnus. Gadus 4–5 kaut kādi kāpuri izēda pumpurus dažiem ērkšķogu un upeņu krūmiem, ko audzēju pašu patēriņam, un ogu gandrīz nebija. Studiju dēļ pavasaros laika ir ļoti maz, steigā drusku apkaisīju krūmus ar pelniem. Bet pēc piecu gadu nīkuļošanas kaut kādi apstākļi acīmredzot bija mainījušies, un kāpuri pazuda. Domāju, ka pamazām izveidojās dabiskā imunitāte, un tā notiek, ja to mākslīgi neaizvieto. Ja nav lielu piesārņojumu (kā tas ir man meža vidū), kas grautu dabisko vidi, tad agrāk vai vēlāk iestāsies dabiskais līdzsvars. Un tad aizsardzības vajag mazāk.

Kartupeļus stādu no paša sākuma. Šopavasar nepaguvu sagatavot pietiekami zemes un daļu kartupeļu ieliku tajā pašā zemē. Domāju, ka tāpēc šogad pirmo reizi pamanīju dažas Kolorado vaboles. Jāmaina zeme! Pavisam labi būtu, ja pastāvētu iespēja kartupeļus iestādīt vienā pleķītī, pēc gada — otrā, vēl pēc gada — trešā, un tie visi atrastos kādu puskilometru atstatus cits no cita.

Nezāles jāapkaro mehāniski — ravējot. Svarīgi ir ievērot aršanas kultūru. Laikus jāiesēj, jānovāc, jāapar.

Visgrūtāk man klājies ar kāpostiem, jo tauriņi uzbrūk ļoti nopietni. Pagaidām lasu ar rokām. Mēģināju laistīt ar pelnu ūdeni, stādīt blakus kliņģerītes un samtenes, bet tas

Jumaros. *Alandas Pūliņas foto*

Jumaros. *Alandas Pūliņas foto*

Mežlīdumu ***saimnieks Ansis Roderts ar ģimeni pie sava veselības centra.***
Foto no A. Roderta albuma

Mežlīdumu saimnieka Anša Roderta moto: «Man ir svarīgi ne tikai tas, kā vide ietekmē mani, bet arī tas, kā ar savu dzīvesveidu vidi ietekmēju es.»

viss dod pavisam nedaudz. Kad ir lielākais uzbrukums, tad dienā vajag pusstundu kaitēkļu aplasīšanai.
Mana ģimene pārtikā daudz lieto soju, bet, tā kā studiju dēļ daudz laika pavadu ārpus saimniecības, paša izaudzētā ir krietni par maz. No pavisam niecīga 5 reiz 10 metrus liela lauciņa varu nokult kilogramus 6–7, un tas ir tikai sēklas saglabāšanai.»

Pītagos
Viesu namam Kolkas pagastā, kas īsti darbību uzsācis tikai pirms trim gadiem, ir piešķirts Zaļais sertifikāts, un īpašniece **Signe Dišlere** saka tā: «Kā tad, dzīvojot nacionālajā parkā, nebūsi *zaļš*!? Nē, es neatšķiru putnus. Toties, kad tīru zobus, ieleju ūdeni krūzītē. Aizejot izslēdzu gaismu. Šķiroju atkritumus. Tas ir mans *zaļums*». Jāpiebilst, ka saimniece arī neuzbāzīgi audzina klientus — gan aicinot izslēgt gaismu, gan šķirot civilizācijas pārpalikumus, gan taupīt ūdeni.

Pūpolos
Viesu namā gandrīz pašā novada centrā saimnieko **Edgars Kārklevalks**. Edgars klāsta savu filozofiju: «Es to sauktu par dabisku dzīvesveidu. Mājai, mēbelēm izmantots dabisks materiāls — koks. Taupām ūdeni un elektrību — mums ir viensviru krāni un ekonomiskās spuldzes. Atkritumus šķiroju. Ēšanai piedāvājam labi zināmu zemnieku izaudzēto pārtiku — augļus, dārzeņus, gaļu, olas. Tas ir mūsu *zaļums*, kas iet pie sirds arī apmeklētājiem.» Ar Rīgā dzimuša cilvēka ausīm klausoties, kā īpaša un dabiska vērtība šķiet arī Edgara izteiktais tāmnieku dialekts.

Pāces vilnas fabrikā
No 2010. gada marta fabriku vada **Dins Derkevics**. Jaunais īpašnieks būtiski ieguldījis ražošanā, pašu līdzekļiem vien restaurēti 250 kvadrātmetru noliktavas telpu, atjaunotas mašīnas. Nozīmīgs jauninājums — mazgājot vilnu, vairs neizmanto ķīmiju. Dins skaidro šo lēmumu: «Tā izlēmām rīkoties, lai saglabātu lanolīnu. Šis aitu tauku dziedzeru sekrēts nodrošina, ka vasarā adījums atvēsina, bet ziemā siltina. Džemperis no tādas dzijas sildīs pat mīnus 30 grādos! Vilnu bez lanolīna pat īsti negribas saukt par vilnu. Starp citu, ja taustot jūt vilnas slidenumu, tas nozīmē, ka lanolīns ir klāt. Otrs rādītājs ir tas, ka palikuši mazie dadzīši. Ja to nav, tas liecina, ka dadzīši ar ķīmiju ir izdedzināti ārā.
Balto dziju krāsojam. Padomju laika krāsas, kurās bija daudz ķīmijas, vairs nelietojam.
Mūsu balto un zviedru pelēko dziju es sauktu par ekodziju, videi draudzīgu, jo tās pārstrādē nav izmantota ķīmija. Gadā pārstrādājam apmēram 20–24 tonnas vilnas.»

Kolkasragā iedegas ekogaisma
Par videi draudzīgo apgaismojumu stāsta SIA *Kolkasrags* rīkotājdirektors **Jānis Dambītis**:
«Biedrība *Saules enerģijas domnīca* sadarbībā ar SIA *Kolkasrags* šogad iecerējusi pabeigt Latvijas un Lietuvas pārrobežu sadarbības projektu *Effective mechanism for implementing solar energy in Kurzeme and Klaipeda (Efektīvas sistēmas izveide saules enerģijas ieviešanai Kurzemē un Klaipēdā)*, kas ļaus uzstādīt četras eksperimentālas ekogaismas laternas ar saules paneļiem apgaismojumam, saules radiācijas mērījumu ieguvei un datu izmantošanai pētniecībā. Pašlaik ir pabeigts darbs, uzstādot stabiem saules paneļus, un divām laternām, kas atrodas tuvāk jūrai, arī vēja ģeneratorus. 2012. gada sākumā vēl uzstādīs automātiskās tālvadības un analītikas bloki, kas dos iespēju regulēt un programmēt apgaismojuma intensitāti un ieslēgšanās un izslēgšanās režīmu. Analītikas datus izmantos, lai pamatotu videi draudzīgo risinājumu ekonomisko efektivitāti tieši Latvijas apstākļiem.
Izvietot laternas Slīteres nacionālajā parkā ir iespējams ar Latvijas–Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas projekta *Solar Think Tank* līdzfinansējumu. Projekta kopbudžets ir 230 950 eiro, no tā *ERAF* atbalsts ir 196 308 eiro. Projekta divi partneri ir biedrība *Saules enerģijas domnīca* un Viļņas Ģedimina tehniskā universitāte. Projekta galvenais mērķis ir izstrādāt stratēģiju saules enerģijas izmantošanai Kurzemes un Klaipēdas reģionā.
Kolkasrags ir viens no populārākajiem tūrisma objektiem Kurzemē, tāpēc ļoti priecāsimies, ka mūsu viesiem būs iespēja baudīt videi draudzīgo apgaismojumu un priecāties, ka Latvija attīstās kopsolī ar pasaules tendencēm, izmantojot jaunās, progresīvās tehnoloģijas. Ceru, ka īpaši to novērtēs vētru, saullēktu un saulrietu vērotāji, makšķernieki un dabas mīļotāji, kas ragā ciemojas agros rītos, vakaros un naktīs.
Esam gandarīti, ka šādi piepildās mūsu mērķis veidot Kolkasragu kā nacionālu, starptautisku ekotūrisma centru.» ■

Apkopoja Alnis Auziņš

Ekogaismas laterna Kolkasragā pārdesmit metru no jūras. *Jāņa Dambīša foto*

Piekrastes apbūves vadlīnijas

Mums visiem kopā pieder skaista, daudzveidīga, gandrīz 500 km gara un patlaban vēl nesabojāta vērtība — Baltijas jūras piekraste. Tradicionālās apbūves vienkāršā elegance, ēku apveidi un būvniecības paņēmieni ir radušies tepat un ir atbilstoši šai vietai. Tie ir autentiski un līdzsvaroti, rada saskaņu ar dabu. Tieši tas ir viens no mūsu piekrastes burvības noslēpumiem. Lai piekrasti saglabātu un arī turpmāk veidotu tradicionāli gaumīgu, lai tā priecētu gan iedzīvotājus, gan viesus, mēs, *Lauku ceļotājs*, ierosinājām uzrakstīt *Piekrastes apbūves vadlīnijas*.

Kam adresētas vadlīnijas?

Vadlīnijas domātas zemes īpašniekiem, iedzīvotājiem un uzņēmējiem, visiem būvniecības procesa dalībniekiem un piekrastes pašvaldībām, kuri plāno un īsteno piekrastes apbūvi galvenokārt ārpus pilsētām un urbanizētiem ciemiem, lai būvniecības gaitā saskaņotu tradicionālās un mūsdienu vērtības. Vadlīnijas nepiedāvā ierobežot attīstību, bet parāda piekrastes tradicionālās apbūves principus ēku izvietojumam, augstumam un krāsu shēmām, būvmateriāliem, lai tie noderētu tiem būvētājiem, kam svarīgi saglabāt autentisko apbūves veidolu. Dokumentā ietvertā informācija ir tehniska, nevis administratīva.

Kā un kāpēc tapa *Piekrastes apbūves vadlīnijas*?

Lauku ceļotājs, pārstāvot tūrisma nozari un salīdzinot, kādu ieguldījumu ekonomikā dod tālredzīgi apsaimniekotas un tūrismā izmantotas kultūrvēsturiskās vērtības citās valstīs, līdz ar šīm vadlīnijām aicina sadarboties būvētājus, pašvaldības un arhitektūras profesionāļus. Vadlīniju autors ir arhitekts Jānis Saknītis, un pie to sagatavošanas piedalījās: Juris Dambis, Jānis Dripe, Egons Bērziņš, Pēteris Blūms, Zaiga Gaile, Jānis Lejnieks, Ervins Vēveris, Ieva Zībārte, Liene Griezīte, Karīna Jansone un Arnis Dimiņš. Vadlīnijas izstrādātas sadarbībā ar Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekciju, Latvijas Arhitektu savienību, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju un RTU Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultāti. Tās kā rekomendējošu dokumentu pieņēmusi Latvijas Piekrastes pašvaldību apvienība.

Slīteres nacionālā parka piekrastes tradicionālā apbūve. Apraksts, analīze, ieteikumi

Balstoties uz *Piekrastes apbūves vadlīnijām* kā padziļināta izpēte un priekšlikumi teritorijas turpmākai attīstībai tapis dokuments *Slīteres nacionālā parka piekrastes tradicionālā apbūve. Apraksts, analīze, ieteikumi*. Tajā dotie ieteikumi gan pagalmu izveidei, gan ēku un to elementu būvniecībai — pamatiem, sienām, verandām, lieveņiem, jumtiem, durvīm, logiem. Šī dokumenta autore ir Ilze Zikmane (izpēte un apraksts) un arhitekts Jānis Saknītis (priekšlikumi un analīze).

Vadlīnijas raisa diskusijas

Ar šīm vadlīnijām *Lauku ceļotājs* neaicina atgriezties pagātnē, lai visa piekraste izskatītos kā pirms simt gadiem. Drīzāk tas ir jautājums, cik pārdomāti vai nepārdomāti pieļaujam attīstību, ko iegūst sabiedrība kopumā un kā esošie piekrastes apbūves procesi ietekmē nākotni.

Kā vadlīniju pēcvārdā raksta Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas vadītājs *Dr. arch.* Juris Dambis, «Kultūras un dabas mantojuma saglabāšanas būtība balstās uz vispārīgiem ētikas principiem, centrā liekot cilvēka dzīves kvalitāti, pieļaujot un pat veicinot attīstību, katru jaunu kvalitatīvu objektu uzskatot par potenciālu mantojumu nākotnes sabiedrībai. Šajos principos svarīgākais ir atbildība — pārdomāta, uz ilgtermiņa attīstību orientēta rīcība, kur atbildības jēdziens ir vairāk orientēts uz spēju atbildēt nākotnes sabiedrības priekšā. Mums jācenšas darīt to, kas būs pieņemams vai vajadzīgs mūsu pēcnācējiem. Tieši tāpēc jūras piekrastes sabalansēta, pārdomāta un atbildīga attīstība dod ne tikai mūsu sabiedrībai, bet visa Baltijas jūras reģiona sabiedrībai ticību un iespējas baudīt kvalitatīvu cilvēka dzīves telpu stabilā vispārcilvēcisku vērtību izpratnē un sistēmā.»

Ceram, ka abi dokumenti būs labs palīgs piekrastes pašvaldību būvvalžu ikdienas darbā. Tie elektroniski pieejami: *http://macies.celotajs.lv*, drukas variants — Dundagas pašvaldībā un *Lauku ceļotājā*.

Finansēts ar EK *Life* programmas finansiālu atbalstu (projekts POLPROP-NATURA LIFE07/ENV/LV/000981) ■

Latvijas Lauku tūrisma asociācija
Lauku ceļotājs

Zvejnieku–zemnieku ēkas celtas guļbūvē no aptēstiem baļķiem. Vairāk raksturīgas gludās baļķu sienas, krusta pakši ar pāri laistiem galiem. *Foto no* Lauku ceļotāju *albuma*

20. gs. sākumā tā saucamajās kapteiņu un tirgotāju sētās parādās jaunas būvformas – verandas un lieveņi. To funkcija bija gan praktiska, gan estētiska. Jumta segums no zāģētiem šķindeļiem. *Foto no* Lauku ceļotāju *albuma*

Ainava ir vērtība

Pārdomās par piekrastes apbūvi *Vadlīniju* gaismā lūdzu dalīties Dundagas novada Būvvaldes vadītāju arhitektu Uģi Kauguru.

Sākot ar 20. gs. 50. gadiem, vecajam šķindeļu klājumam virsū klāja viļņotās azbestcementa plāksnes. Jumta segums vairs nenodrošināja pietiekamu koka apakškonstrukciju ventilāciju, uzkrājās mitrums. Tāpēc 20.gs. otrajā pusē kardināli pasliktinājās koka ēku tehniskais stāvoklis. *Foto no* Lauku ceļotāju *albuma*

— Kāds jūsu vērtējumā ir seno piekrastes zvejniekciemu ainaviskais stāvoklis?

— Tie ir teju vai vienīgie Latvijā, kas palikuši samērā neizbojāti. Līča pusē, Pierīgā vietas raksturs vairs nav saglabājies. Tur īpašnieki lielā mērā zaudējuši vēsturisko apbūves sajūtu, nerunājot nemaz par dabas aizsardzības pārkāpumiem.

Protams, nav tā, ka senajos ciemos nekad neko nedrīkstētu ne būvēt, ne mainīt. Ikviens ciems jau arī laika gaitā ir mainījies. Bet pārmaiņām jābūt saprātīgām, jāatbilst vides raksturam.

— Vai *Vadlīnijām* vajadzētu iegūt juridisku spēku?

— Ceru, ka tā nenotiks. Esmu uzkrājis pieredzi gan kā ierēdnis un atļauju devējs, gan kā plānojumu izstrādātājs, gan arī kā pasūtītāju interešu pārstāvis. Šīm dažādajām pusēm ir jāatrod kopsaucējs. Sarežģītās situācijās īsti labi nedarbojas aizliegumi. Nekad arī nevar izdomāt pilnīgi visu, ko vajadzētu aizliegt. No otras puses, vienmēr kādi ļaudis aizliegumu apies ar līkumu. Tāpēc vadlīnijas, manuprāt, darbojas labāk, ne tik bargi izklāstot, kas un kāpēc ir svarīgs, ko apbūvē gribētu redzēt, ko ne, reizē pieļaujot elastīgumu. Neba nu, piemēram, 8 m augsta māja ir pareiza, bet 8,5 m — jau nepareiza. Arī senā apbūve nav gluži vienāda, jo celts ir atbilstoši vajadzībai, rocībai, saprašanai. Tas nozīmēja arī materiālu izvēli un amatnieku prasmi. Ieteikumi, manā uztverē, labāk nekā *sausi* noteikumi izskaidro, kas un kāpēc ir svarīgi, kas notur ainavas raksturu.

No agrākiem laikiem pārmantots vides raksturs ir liela vērtība. Nenoliedzami, ainavu uzturēt ir sarežģīti.

— Pasūtītājam gan var iešauties galvā pilnīgi trakas lietas, taču tamdēļ esat jūs, Būvvaldes speciālisti, kas izskaidro, ko drīkst, ko ne.

— Jā, teritorijas plānojumā un apbūves noteikumos ir skaidri teikts, kas nav atļauts. To visu nevar tik vienkārši grozīt. Tas būtu dārgi, saskaņošana prasītu vairākus gadus. Tas ir ar nolūku paredzēts, lai noteikumus nevarētu pēc iegribas vienkārši mainīt.

— Tomēr noteikumus un normas nekad neizskaidros visu. Pa vidu var palikt savdabīgs pieļaujamā koridors, kurā ietilpst arī vēsturē un zināšanās sakņojies gaumes jēdziens.

— Katram pasūtītājam ir savs subjektīvs viedoklis. Tiešām daudzviet Latvijā stāvoklis ir bēdīgs, un man noteikti negribētos, ka pie mums notiktu tāpat. Kad pirms diviem gadiem sāku te strādāt, baidījos, ka nomaļākās vietās piekrastē atklāsies šausmīgāki skati. Atsevišķi bezgaumības gadījumi jau ir. Viens tāds piemērs ir māja, jaunbagātnieku muižiņa, kas iederētos Baltezerā vai Mārupē. Tās arhitektonisko risinājumu vēl varētu pieņemt, bet tā tomēr neiederas kopainā. Nelaime ir apmetumā. Piekrastē mājas neapmeta ne jau naudas trūkuma dēļ, bet piejūras klimata dēļ, kurā tas bojājas. Koks ir vispiemērotākais — cik saslapinās, tik arī izžūst. Sadomāti, no citurienes pārnesti būvniecības paņēmieni te neiet cauri. Nav jābūt īpaši izglītotam, lai to saprastu.

— Bet kā ir ar mēģinājumiem ieviest plastmasu? Piemēram, ielikt logus, bet tādus, kas no attāluma atgādina koku. Cilvēks izrēķinājis, ka viņa mājai kopumā tādi izmaksātu vairākus tūkstošus lētāk.

— Nevar tik vienkārši pateikt, kā ir labāk. Vecas mājas vērtība ir pašā ēkā, un tādā ielikt neatbilstošus logus būtu ne tikai aplami no pieminekļu aizsardzības viedokļa, bet arī neiederīgi pēc būtības. Taču, muļķīgi darot, arī no koka var uztaisīt šķibus, greizus un neiederīgus logus.

Cilvēki iedomājas, ka plastmasa ir lētāka. No plastmasas taisa sliktākus priekšmetus, tāpēc tie ir lēti. Ražo tādu brāķi, kas neatbilst nekādam standartam! Pircējs domā, ka tas ir logs, jo tam var redzēt cauri, un nopērk, priecādamies par lētumu. Drīz atklājas, ka tas netur siltumu un vispār nekam neder. No vecām, sasmalcinātām plastmasas pudelēm ražots «kaut kas» nevar būt labs, lai ko teiktu reklāma. Bet arī no greiza, nepareiza koka taisīts logs būs slikts.

Tilmaču *vecsaimniecības dzīvojamā māja. Māja celta vairākos paņēmienos, pakāpeniski palielinot ēkas garumu.* *Foto no* Lauku ceļotāju *albuma*

— Ko Būvvalde var darīt uz priekšu, lai *nesabojātu* seno ciemu vides raksturu?

— Līdztekus noteiktajiem metriem un attālumiem ir specifiskas prasības konkrētai vietai. Vadlīnijās tas tagad apkopots, ar ilustrācijām. Tas ir labi. Pie šiem principiem gan centāmies pieturēties arī līdz šim. Par laimi, tagad nav būvniecības buma. Tagad dara lēnāk un apdomīgāk. Tās ieceres, ko es ieraugu, ir gluži pieņemamas. Jā, piekrastē ir arī vairākas zonas, kurās darbība ir jāsaskaņo ar Dabas pārvaldi.

— Sīkragam un Košragam ir pilsētbūvniecības pieminekļa statuss. Cik pamatota ir noteiktā zona?

— Ja kādam zemes gabals atrodas pieminekļu aizsardzības zonā, tad viņa pienākums pirms celtniecības ir vaicāt, ko par to domā Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija. Zona ir noteikta diezgan mehāniski, un ar patieso ainavu tai nav ciešas saistības. Izstrādājot jauno novada teritorijas plānojumu, tas būtu jānosaka sīkāk, pamatotāk, kāpēc šī vieta ir izcila un ko tur nedrīkst darīt. Būtu labi to visu uzrakstīt, lai katrreiz nebūtu jāprasa inspekcijai. Iedzīvotājiem būtu mazāk apgrūtinājumu. Arī šādi noteikumi varētu būt kā vadlīnijas, bet detalizētas.

Materiālu lietojums ir viena no galvenajām lietām. Ja māja būs samērā vienkāršs būvķermenis, taisnstūris, ar divslīpu jumtu noteiktos leņķos, ja uz tā nebūs zils, krokots skārds, tad kopumā tā ainavā iederēsies. Sarežģītāk ir atrast labu līdzsvaru starp moderno un tradicionālo.

— Kas pasargājis mūsu piejūras ciemus?

— Pirmkārt, attālums līdz Rīgai tomēr ir gana liels. Ne velti Saulkrasti un Ragaciems izjūt daudz lielāku spiedienu. Varbūt tas ir pārlieku romantisks skatījums, bet man šķiet, ka īpašumu Ziemeļkurzemes piekrastē drīzāk gribēs tāds, kam te pašam vai viņa senčiem ir saknes, un tad arī attieksme ir cita. Tādu, kam nav vietas piederības, te nav daudz. Tādu, kas grib par katru cenu pārtrumpot — ka tik augstāk, vairāk, *krutāk*.

Savulaik apturētais Kolkas teritorijas plānojums, no vienas puses, kaitēja pašvaldībai, jo droši vien paslīdēja garām novadam noderīgas investīcijas. Toties, no otras puses, secen gāja arī tajā laikā *karstā* nauda, kas citādi būtu ieguldīta varbūt arī ne visai saprātīgā būvniecībā. ■

Alnis Auziņš

Rīkojoties gudri, gan no koka, gan no plastmasas var izgatavot labus logus. Materiālā vien neslēpjas būtība.

Gan sargāt, gan izglītot

A/s *Latvijas valsts meži* (LVM) speciālistus lūdzām sagatavot atbildes uz jautājumiem par LVM lomu dabas sargāšanā, tūrisma veicināšanā un sabiedrības izglītošanā Dundagas novadā.

Velna pēda. *Alandas Pūliņas foto*

— LVM apsaimniekošanā ir īpaši aizsargājamas un citas dabas un kultūrvēsturiskas teritorijas, kas piesaista ne tikai profesionālu dabas pētnieku interesi, bet arvien vairāk arī parastu dabas vērotāju un ceļotāju uzmanību. Īpaši pievilcīgas tās varētu būt Rietumvalstu tūristiem. Kā pašlaik apsaimnieko šīs teritorijas un objektus? Kādas ir ieceres?

— A/s *Latvijas valsts meži* Ziemeļkurzemes mežsaimniecība apsaimnieko 34% no kopējās Dundagas novada teritorijas jeb 22,9 tūkstošus ha mežu. Rekreācijas un vides mērķiem pakārtotās teritorijas valsts mežos aizņem 4000 ha jeb gandrīz 18%. Salīdzinājumā ar citiem novadiem Ziemeļkurzemes reģionā tas nav daudz, tomēr interešu līdzsvara nodrošināšanai — pamatojami, jo novadā ļoti lielu teritoriju aizņem Slīteres nacionālais parks ar minētajiem mērķiem pakārtotām teritorijām un saimnieciskās darbības ierobežojumiem. Rietumu un arī austrumu valstu ekotūristus Latvijā visvairāk piesaista Baltijas jūras piekraste, kuru Dundagas novadā apsaimnieko vai pārrauga pieminētā Dabas aizsardzības pārvaldes struktūrvienība.

Lai raksturotu ceļotāju un dabas vērotāju interesi par citiem lokāliem objektiem, būtu nepieciešama atsevišķa un ticama analīze. Pašlaik šīs teritorijas apsaimnieko, vadoties pēc vispārējiem vai individuālajiem apsaimniekošanas normatīviem, lai saglabātu to ekoloģisko vērtību. Pašreizējais ekonomiskais stāvoklis daudzas ieceres liek pārskatīt, balstoties uz saimnieciskiem apsvērumiem. Arī līdzšinējā tūrisma koncepcija nesniedz pārliecinošas rekomendācijas un virzienus šo teritoriju apsaimniekošanas stratēģiskam plānojumam.

— Kāda, pēc jūsu domām, būtu labākā sadarbība starp LVM, Dabas aizsardzības pārvaldi, pašvaldībām, privātajiem saimniekiem un tūrisma organizācijām, veidojot piedāvājumus ekotūrismā un domājot, kā uzlabot vides izziņas iespējas?

— Visas minētās iestādes, īpašnieki un interešu grupas noteikti apzinās sadarbības nozīmi, tomēr kādam būtu jāuzņemas koordinatora loma un jāaicina interesenti uz sarunu, saglabājot līdzsvarotu ietekmi, iespējas un ieguvumus. Vispiemērotākā šai lomai varētu būt pašvaldība, kas spētu objektīvi izvērtēt šīs nozares gan izmantotos, gan neizmantotos resursus, sniegt bezkaislīgus un pietiekami uzstājīgus ieteikumus, veicinot sadarbību un īslaicīgu pašpatēriņu pārvēršot plānveidīgā attīstībā. Šie vispārinātie jēdzieni saistās ar reāliem piemēriem, kuriem ar sadarbību vai koordināciju ir iespējams pievienot vērtību.

— Vai jūs saskatāt iespējas tieši LVM speciālistiem piedalīties ceļotāju izglītošanā? Vai ir kādi labi paraugi Latvijā jaunu sadarbības formu veidošanā?

— Protams, un LVM darbinieki to arī dara sev deleģēto pienākumu un kompetences ietvaros. Tomēr jāapzinās, ka ceļotāju izglītošana nav uzņēmuma pamatnodarbošanās un šī aktivitāte prasa ekskluzīvu pieeju, prasmes vai motivāciju. Redzamākie piemēri mūsu reģionā ir *Mamma daba* rekreācijas kompleksā Spārē, Latvijas mērogā noteikti visiem ir pazīstams *Sprīdītis* Tērvetē. Apzinoties LVM apsaimniekoto teritoriju un darbinieku lomu kopējā ekotūrisma shēmā, uzņēmums varētu audzēt investīcijas gan objektu labiekārtošanā, gan speciālistu kompetencē.

— Ko jūs varētu teikt par Dundagas novadā esošajām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām ārpus nacionālā parka no ekotūrisma attīstības viedokļa? Kādu redzat ideālo modeli, lai šādas teritorijas labi funkcionētu nākotnē?

— Dundagas novadā Ziemeļkurzemes mežsaimniecības teritorijā ir dabas liegumi *Raķupes ieleja*, *Kaļķupes ieleja*, *Pāces pļavas* un *Rukšu purvs*. No ekotūrisma aspekta raugoties, pašlaik tās nav tūristu apmeklētākās vietas. Iemesls — nav izveidota tūrismam piemērota infrastruktūra.

Bez vides gidu klātbūtnes vai iezīmētiem maršrutiem tūristiem individuāli vai grupās «blandoties» pa šīm teritorijām, pastāv arī iespēja nodarīt videi kaitējumu. Tāpat uz piesardzību vedina iepriekš pieļautās kļūdas, kad odiozu «dižkoku glābšanas» akcijas ir saīsinājušas šo koku mūžu.

Pirms pievēršamies tūristu piesaistīšanai un informēšanai, izgatavojot informatīvos materiālus ar apskates objektu fotogrāfijām un aprakstiem, informāciju iekļaujot internetā, jāizvērtē riski un intereses, objektus vajag atbilstoši labiekārtot. Tā kā šīs teritorijas ir vairāku īpašnieku pārziņā, nākotnē tas varētu būt ļoti aktuāls sadarbības lauks visām iesaistītajām un ieinteresētajām personām.

— Vai Dundagas novada teritorijās plānots ierīkot arī kādu velotaku? Vai varbūt iecerētas kādas citas

Dundagas parka stends. *Foto no* Latvijas valsts mežu *albuma*

***Mammasdabas* aktivitātes?**

— Ar vienpusēju labo gribu, plāniem un lēmumiem vien veiksmīgiem projektiem ir par maz. Nepieciešama arī plašāka interese, iniciatīva un atbalsts no sabiedrības, vairāku apstākļu sakritība un vietas izvēle. Ir novērots, ka daudzkārt par velotrasēm un diemžēl arī mototrasēm izmanto jaunbūvētos vai izremontētos meža ceļus. Lai arī tie galvenokārt kalpo mežsaimnieciskiem mērķiem, interesenti iegūst iespēju piekļūt jaunām, līdz tam neapzinātām vietām, apgūt novada teritoriju. Tā kā vairumā gadījumu tie sākas un beidzas valsts mežā, tad, sadarbojoties pašvaldībai, citiem zemju īpašniekiem un *ekovelomīļiem*, būtu iespēja izveidot interesantus apzinātus un iezīmētus velomaršrutus.

Joprojām uzturam intriģējošu ieceri izveidot dabas izziņas taku *Kaļķupes liegumā* gravās pie *Seņķiem*.

Lai arī šādas aktivitātes saistītas ar papildu slodzi un izmaksām, ļoti gaidām drosmīgas duņdžiņu idejas, priekšlikumus un risinājumus.

— Kuros Dundagas novada objektos galvenais apsaimniekošanas mērķis ir rekreācijas un vides izziņa? Cik procentus no novada teritorijas tie sastāda?

— Dundagas novada Kolkas pagasta daļā pie Melnsila ir nodalīta 972 ha rekreācijas zona, kur ir iecienīti ogu un sēņu meži. Rekreācijas zonas nodalītas arī pie labiekārtotām sabiedrībai nozīmīgām atpūtas vietām. Šajās teritorijās mežu apsaimnieko vai apsaimniekos atbilstoši individuālam apsaimniekošanas plānam, kas respektē to rekreatīvo nozīmi. Procentuāli Dundagas novadā pakārtoti šiem mērķiem apsaimniekotie valsts meži sastāda ļoti nenozīmīgu daļu no kopplatības, tāpēc, saņemot priekšlikumus par jaunu šādu teritoriju nodalīšanu vai apsaimniekošanu, tos noteikti izvērtēsim.

— Kā uzturat un atjaunojat jau izveidotā rekreācijas un vides izziņas infrastruktūra?

— Ziemeļkurzemes mežsaimniecība Dundagas novada teritorijā ir labiekārtojusi un uztur 6 sabiedrībai nozīmīgus objektus: Dundagas pils parku, Liepniekvalka alas, atpūtas vietu *Zagļu ceļš*, Zilokalnu avotu, *Mednieku namiņa* atpūtas kompleksu un *Akmeņkalnu velnapēdu*. Diemžēl Dundagas pils parka, Liepniekvalka alu un atpūtas vietas *Zagļu ceļš* infrastruktūru ik pa laikam izposta, un to nepieciešams atjaunot. Reizēm jāsecina, ka mūsu vietējo «tūristu» demolēšanas spējas ir neierobežoti radošas.

Nenovēršama, protams, ir arī objektu labiekārtojuma dabiska nolietošanās. Teritoriju ap objektiem regulāri appļauj, gājēju celiņu grants segumu atjauno, atkritumus regulāri savāc, esošo grāvju tīklu un caurtekas attīra no piesērējuma, soliņus izgatavo un uzstāda, pie apskates objektiem izvieto uzrakstus; daži gan ir pazuduši, un tos vajadzētu atjaunot. Saņemot informāciju par bojājumiem, labojam un atjaunojam visu, kas nepieciešams. Ir atjaunotas Liepniekvalka alu kāpnes, vēl būtu jāsalabo esošā aizsargbarjera vai jāizgatavo jauna. Tikko atjaunoti Dundagas parka tiltiņi, Zilokalnu avota laipas un uzsākts atjaunot atpūtas vietu *Zagļu ceļš*. Nākamajā gadā plānojam labiekārtot ūdens ņemšanas vietu *Slīteres avots*. Katru gadu tūrisma sezonas sākumā slēdzam līgumus par objektu uzraudzību, uzturēšanu un remontu, iesaistot vietējos uzņēmējus.

Atbildes sagatavoja Mežsaimnieciskās plānošanas reģiona vadītāja Sarmīte Upnere, Vides plānošanas speciāliste Aija Ārgale, Raķupes iecirkņa vadītājs Pēteris Rumpe, Zilokalnu iecirkņa vadītāja Ira Neparte, Ziemeļkurzemes mežsaimniecības izpilddirektors Aldis Felts. ■

Par publikāciju rūpējās Alanda Pūliņa

Atpūtas vieta pie Irbes ietekas. *Foto no* Latvijas valsts mežu *albuma*

Dundagas novads piedāvā

Informācija tūristiem

Kolkasraga apmeklētāju un informācijas centrs
Tel. 29149105, *kolkacape@inbox.lv, www.kolkasrags.lv*
Lībiesu krasta informācijas centri:
Lībiešu tautas nams Mazirbē
Tel. 29463028. *www.livodfond.lv*
Lībiešu centrs *Kūolka* Kolkā
Tel. 25902280, 29198596, *www.livones.lv, www.ziemelkurzeme.lv*
Dabas aizsardzības pārvaldes Kurzemes reģiona (arī Slīteres nacionālā parka) administrācija Šlīterē
Tel. 63286000, e-pasts: *kurzeme@daba.gov.lv, www.daba.gov.lv*
Šlīteres bāka
Tel. 28385025, *www.slitere.lv*
Dundagas pils
Tel. 63237860, 29478393, *pils@dundaga.lv, www.dundaga.lv*
Kubalu skola – muzejs
Tel. 63254335, 26332238, *kubalmuz@dundaga.lv, www.dundaga.lv/ksm*
Dundagas Tūrisma informācijas centrs Dundagas pilī
Tel. 63232293, 29444395, fakss: 63232294, e-pasts: *tic@dundaga.lv, www.ziemelkurzeme.lv*

Novada tūrisma maršruti

Šlītere aicina!
• Asociācija *Lauku ceļotājs* sadarbībā ar Slīteres nacionālo parku izstrādājusi vienpadsmit jaunu maršrutu buķeti. Te ir ko darīt kājāmgājējiem, velobraucējiem, autotūristiem un laivotājiem.
Sk. *www.celotajs.lv, www.slitere.lv, www.ziemelkurzeme.lv*

Dundagas maršruti:
• Dungo Dundagā — kājāmgājējiem
• Dakterlejs` bokstāb` — kājāmgājējiem
• Barona veloaplis
• 10 Dundag`s bōgan` — desmit dažādi lokveida maršruti ap Dundagu gan velobraucējiem, gan autotūristiem
• Izbrauciens ar padomju laika GAZ – 66
www.ziemelkurzeme.lv/

Dižvīr` zem` – Kurzem`:
• Auto- vai velomaršruts pa divu Krišjāņu — Valdemāra un Barona —, kā arī citu tautas dižgaru pēdām.
www.ziemelkurzeme.lv, www.talsitourism.lv

Mūsu gidi

Zvēru, putnu, augu vērošana un izziņa
Vilnis Skuja, 29365230
Helmuts Hofmanis, 26444121
Dažādi vides maršruti
Ina Brauna, 28861445, 29129926
Dažādi kultūrvēsturiski vides maršruti un programmas, nodarbības skolēniem
Laila Pabērza, vides gide, 26357917
Šlīteres bākas gidi
Ina Brauna, 28861445, 29129926
Dagmāra Jansone, 26634384
Laila Pabērza, vides gide, 26357917
Mazirbes un lībiešu kultūrvēstures gidi
Edgars un Veronika Milleri, 29463028
Gunta Gintere, 29469165
Kolkas un lībiešu kultūrvēstures gidi
Mārīte Zandberga, 29198596
Jānis Dambītis, 26486622
Dženeta Marinska, 29475692
Dundagas centra un pils gidi
Krista Veinberga, 29821587
Aina Pūliņa, 28697226
Laila Pabērza, vides gide, 26357917
Ruta Bērziņa, 26148416
Kubalu skolas – muzeja gidi
Gunita Tropiņa, 63254335, 26332238
Ivars Abajs, 63254335, 26332238

Savdabīgas kolekcijas

Lībiešu sadzīves priekšmetu kolekcija Lībiešu centrā *Kūolka* Kolkā, tel. 29198596.
Meža dzīvnieku ragu kolekcija Vaides *Purvziedos*, tel. 29395624.
Dažādu žogu kolekcija Pitraga *Krogos*, tel. 26493087.
Lībiešu saimniecības priekšmetu kolekcija Mazirbes *Stūrīšos*, tel. 29469165.
Baltijā vienīgā pastāvīgā medaļu ekspozīcija – kolekcija Dundagas pilī, tel. 29444395.
Dažādu senu priekšmetu kolekcija Dundagas *Pūpolos*, tel. 26554001.
Vēstures materiālu kolekcija Dundagas Vecmuižā, tel. 29473828.

Novada baznīcas

Dundagas evaņģēliski luteriskā baznīca.
Tel. 29444395.
Dundagas baptistu baznīca.
Tel. 29174844.
Mazirbes evaņģēliski luteriskā baznīca.
Tel. 20074480.
Pitraga baptistu baznīca. Tel. 26493087.
Kristus dzimšanas Kolkas pareizticīgo baznīca.
Tel. 63220489.
Kolkas evaņģēliski luteriskā baznīca.
Tel. 26809127.
Jūras zvaigznes dievmātes Kolkas Romas katoļu baznīca. Tel. 29644609.

Amatnieku darinājumi — suvenīri

Kolkasraga apmeklētāju un informācijas centrs
T-krekli, keramika, koka izstrādājumi, krūzītes, magnētiņi, piekariņi u.c. suvenīri ar lībiešu un jūras simboliku.
Lībiešu centrs *Kūolka* Kolkā
Vietējo amatnieku darinājumi.
Lībiešu tautas nams Mazirbē
Vasarā namā darbojas vietējo amatnieku darbu izstāde – tirdziņš.
Dundagas Tūrisma informācijas centrs Dundagas pilī
Keramika, koka izstrādājumi, adījumi, pildspalvas, magnētiņi, krūzītes, monētas u.c. suvenīri ar Dundagas simboliku.
Pāces vilnas fabrikas veikaliņš Dundagā
Visdažādāko krāsu, nokrāsu un veidu dzija, audumi, adījumi un citi rokdarbi un tekstīlijas.
Veikals *Foto Jums* Dundagā (arī makšķerniekiem)
Plašs suvenīru klāsts: magnētiņi, vāzes, krūzes, fotoattēli u.c., kā arī piederumi makšķerniekiem.

Iespējas pasūtīt vietējos ēdienus un degustācijas

Dundagā un apkārtnē

Valpenes *Jumaros*
Krūmmellenes, ozolzīļu kafija, zāļu tējas un ēdiens pēc vienošanās, tel. 29469425, 26601306
Dundagas *Pūpolos*
Šašliks kurzemnieku gaumē, uz ugunskura vārīta zupa, ekoloģiski audzēti dārzeņi, Užavas alus, augļu sulas, zāļu tējas, tel. 63242010, 26554001
Dundagas pilī
Dundagas pienotavas produkcija: dažādi sieru veidi, jogurts un gremošanas veicinātājs *Labdaris*, tel. 63232293, 29444395
Dundagas pilī
Elmas Zadiņas sklandrauši un pūtelis, tel. 63232293, 29444395
Šlīteres Zilajos kalnos
Mežlīdumos
Sojas produkti un citi veselīgi ēdieni, tel. 26543781, 20235866
Jaunlīdumos
Bioloģiski audzētu produktu degustācija, pusdienas. 29467556, 29609587

Piekrastes ciemos

Mazirbes *Stūrīšos*
Dažādi lībiešu ēdieni, pusdienas, tel. 29469165
Mazirbes *Sudrabkalnos*
Kūpinātas butes, tel. 26114424
Mazirbes *Madarās*
Kūpinātas zivis, tel. 26465991
Pitraga *Krogos*
Zivju kūpināšana un degustācija, tel. 26493087
Kolkas *Čiekurkalnos*
Zivju kūpināšana un degustācija, tel. 26433375
Kolkas *Ūšos*
Sklandrauši un bukstiņbiezputra, tel. 63276507, 29475692
Kolkas *Strautmaļos*
Kūpinātas zivis, tel. 29256174
Kolkā pie Alfrēda
Zivju kūpināšana un degustācija, tel. 28760995

Tirgus un veikals *Pienenīte*
Tirdziņš Dundagā (trešdienās, bagātāks piektdienās)
Vietējo zemnieku, dārzkopju un zvejnieku produkcija: sklandrauši, medus, dārzeņi, augļi, zivis un citas labas un veselīgas lietas.
Veikals *Pienenīte*
Dundagas piensaimnieku ražotnes produkcija: dažādu veidu sieri, to skaitā *Knapsieriņš*, *Taizelis* un *Brinza*, arī jogurti, *Labdaris* u.c.
Kafejnīca *Krūziņi* Dundagā
63242104, 29174944
Kafejnīca *Jūras sapņi* Dundagā
29462622
Bistro *Vecā pirts* Dundagā
29123887
Vasaras kafejnīca Kolkasragā
29174944
Kafejnīca *Zītari* Kolkā
63220451

Slīteres Ceļotāju dienas Šlītõr Riekmīed pā̄va

2012. gada 2. un 3. jūnijā Dundagas novadā

Jau trešo gadu pēc kārtas notiek Slīteres Ceļotāju dienas, tātad jau tradicionāls pasākums, kas pašā pavasara plaukumā aicina tevi pavadīt divas mežu un jūras elpas pilnas brīvdienas Slīteres nacionālajā parkā, Lībiešu krastā un visā Dundagas novadā. Atšķirībā no iepriekšējiem gadiem šogad vairāk vērības pievērsts Dundagas novada dabas teritorijām ārpus nacionālā parka. Protams, tevi gaida arī vairāki citi jaunumi un jau iecienīti ceļojumi gan kopā ar pieredzējušiem vietējiem, gan viesu gidiem un darbnīcu vadītājiem. Katrs varēs atrast sev tīkamāko ceļošanas, izziņas un atpūtas veidu. Savdabīgu akcentu Ceļotāju dienā šogad ienesīs sestdien, 2. VI, notiekošie Dundagas pils svētki un fotoplenērs *Kukainīc.* To rīkotāji un norises visu diennakti gaidīs arī no dabas izzināšanas nogurušos ceļotājus. Izvēlies un plāno savas brīvdienas! Sīkāku piedāvājumu izklāstu ar papildinājumiem, kā arī norisi pa dienām un pulksteņa laikus, lūdzu, skatiet no 2012. gada aprīļa beigām — maija sākuma mūsu mājas lapās: *www.slitere.lv, www.ziemelkurzeme.lv, www.dundaga.lv*

Līvõd rānda kutsūb!

Pasākumu rīko un atbalsta:

Dundagā un apkārtnē

Piktogramma	Nosaukums	Apraksts	Norises vieta / pulcēšanās	Saziņai
	Uzglezno pats savu gleznu!	Gleznošana profesionālas gleznotājas vadībā. Starplaikos: zāļu tēja, uz ugunskura vārīta veselības zupa. Vakarēšana pie ugunskura.	Ķurbes *Līdumkalnos*	**Vizma Šulca, 29567279**
	Barona veloaplis jeb *Jumar` bōgans*	30 km maršruts pa Dundagas tuvāko apkārtni, ietverot Liepniekvalka alas, bioloģisko saimniecību *Jumari*, Valpenes piramīdu, Kubalu skolu-muzeju, kā arī pūteļa un sklandraušu degustāciju *Jaunsniķeros.*	Pie Dundagas pils	**Edijs Tropiņš, 22040322, Gunita Tropiņa, 29469425**
	Izdibiniet paši!	Iespēja ciemoties un uzzināt, kā turpinās saimniekošana ar Krišjāņa Barona vārdu saistītajā Valpenes ciema vecsaimniecībā. Iespēja nobaudīt tēju, raušus un citus lauku labumus.	Valpenes *Jumaros*	**Gunita Tropiņa, 29469425**
	Dzīvo zaļāk!	1963. g. dibinātajā Dundagas kokaudzētavā audzē ap 300 koku un krūmu dekoratīvo formu. Audzē tikai Latvijas apstākļiem piemērotus stādus. Iepazīšanās ar saimniecību, stādu iegāde.	Dundagas kokaudzētavā	**Daiga Paegleskalne, 26361677**
J!	**Kubalu skolas sēta atvērta!**	Vecākais līdz mūsdienām saglabājies guļbūves skolas nams Kurzemē. Muzejs 19. gs. populārākajam latviešu autoram Ernestam Dinsbergam. Pirmā īstā skola Dainu tēvam Krišjānim Baronam. Tagad apmeklētājiem atvērta arī atjaunotā skolas sēta un saimniecības ēka.	Kubalu skolā - muzejā	**Ivars Abajs, 63254335, 26332238**
	Dakterlejas lējiens	Pastaiga un kultūrvēsturisks stāsts par notikumiem Dakterlejā 200 gadu laikā. Papildu aktivitātes.	Dundagā	**Vides gide Laila Pabērza, 26357917**
J!	**Fitoplezīrs**	Pārgājiens ar parastākiem un neparastākiem stāstiem par augiem. Tēju buntes un aizraujošas spēles par augiem.	Dundagā	**Vides gide Laila Pabērza, 26357917**
	Pācs` mazbōgans jeb *No cimperlīgā pils barona līdz dakterim Bāram*	Ap 15 km garš velomaršruts Dundagas tuvākajā apkārtnē, ietverot Dakterleju, Vecmuižu, Baronu kapus, apmeklējot Pāces vilnas fabriku, Kalēju zirgaudzētavu, mazbāniša trasi un citus savdabīgus objektus.	Dundagā	**Alanda Pūliņa, 29444395**
	Dundagas pils diena — svētki maziem un lieliem!	Ikgadējs tradicionāls un vērienīgs pasākums ar darbībām pils gaumē visu diennakti.	Dundagā	**Baiba Dūda, 29478393**
	Izbrauciens ar padomju armijas auto GAZ-66	Izbrauciens ar padomjlaiku auto pa *Tankcēļ dižbōgan* jeb pa bijušajiem aizliegtās zonas tanku ceļiem, gar skaistiem ezeriem līdz pat Irbenes starptautiskajam radioteleskopam. Ar pikniku.	Dundagas *Pūpolos*	**Edgars Kārklevalks, 29197900**
J! *	**Padomjlaiku bufete**	Darbosies neatkarīgi no izbraucieniem ar GAZ-66.	Dundagas *Pūpolos*	**Edgars Kārklevalks, 29197900**
J! *	**Voi man šess!**	Gan iestudētas, gan brīvas sarunas duņdžiņmēlē. Stāstāmgabali un minēšanas.	Dundagā	**Alanda Pūliņa, 29444395**
	Mīkstajā krāsu paradīzē	Vienīgā aitas vilnas pārstrādes fabrika Kurzemē. Vilnas pārstrādes tradīcijas Pācē ir kopš 19. gs. beigām. Fabrikas apskate — ekskursija. Iespējams iegādāties produkciju.	Pācē, 5 km no Dundagas	**Dins Derkevics, 26431463 Rudīte Cela, 26151720**
	Pāces zirgi un zilās govis	Saimniecības (zirgaudzētavas) apskate, izjādes. Ganībās arī pussavvaļas govis, Latvijas brūnās un zilās šķirnes govis.	Pāces *Kalējos*, 6 km no Dundagas	**Liene Filipa, 26497430**
	Sklandraušu un pūteļa degustācija	Barona veloapļa ietvaros.	Gavsenes *Jaunsniķeros*	**Elma Zadiņa, 26111364**
J! *	**Raķupes dižozoli**	Ekspedīcija pa Raķupes dabas lieguma mežiem un palienes pļavām, dižozoli — gadsimtu liecinieki.	Pulcēšanās pie Pāces vilnas fabrikas	**Ina Brauna, 28861445, 29129926**

Pie Šlīteres Zilo kalnu kraujas

J!	**Vides veselības saimniecība *Jaunlīdumi***	Savvaļas zirgu apskate, pirts procedūras. Iespējams arī nogaršot bioproduktus.	Lapmežciema *Jaunlīdumos*	**Diāna Semioņenkova, 29467556**
	Dzīvesveida centrs *Tavai sirdij*	Iepazīšanās ar saimniecību, izstāde, lekcijas, masāžas, veselīga ēdiena pagatavošana un degustēšana.	Cirstes *Mežlīdumos*	**Ansis Roderts, 26543781**
J! *	**Nodibini sakarus bez robežām!**	Latvijas Radioamatieru līgas pārstāvji veiks starptautisku radioamatieru sakaru seansu no Slīteres nacionālā parka. Arī ceļotājiem būs iespēja izmēģināt, kā ir nodibināt radiosakarus.	Šlīteres bākas apkārtne	**Ervīns Kristiņš, 29489311**
J! *	***Kaļķ bōgans* jeb Silpureņu violetais**	Velomaršruts ar *džungļu* pārgājienu Kaļķupes dabas lieguma teritorijā. Iespēja ielūkoties savdabīgajā gravu pasaulē, uzzināt par Latvijas vietējo skujkoku — īvi, iepazīt purva saimniecību, kā arī citi atklājumi.	Dundaga	**Kristīne Savicka, Alanda Pūliņa, 29444395**

J! *	**Zaļā laboratorija**	Kukaiņu pētīšana caur palielinājumu, to dzīvotnes, koks pēc 100 gadiem, miris koks — daudzdzīvokļu māja.	Šlīteres bāka	**Uldis Valainis, 26113065**
J! *	**Fotoplenērs *Kukainīc*!**	Mācīsimies, kā fotografēt kukaiņus. Vada entomologs, dabas fotogrāfs Uģis Piterāns. Nodarbības dabā, padarītā analīze pie datora, labāko kadru sakārtošana slaidšovā.	Šlīteres bākas apkārtne	**Uģis Piterāns, 29971576**
*	Saulriets kopā ar Šlīteres putniem	Putnu klausīšanās, iepazīšana saulrietā no Šlīteres bākas.	Šlīteres bāka	**Helmuts Hofmanis, 26444121**

Piekrastē, lībiešu ciemos

J! *	**Pa lībiešu dabas takām**	Pārgājiens pa Sīkraga ciemu, tā tuvāko apkārtni un jūras malu.	Sīkraga centrā	**Dace Sāmīte, 29132019**
J! *	**Par un ar zivīm**	Par zivīm, ko zvejo un nezvejo jūrā.	Kolkasragā	**Egils Perekrests, 29332920**
*	Saullēkts kopā ar Šlīteres putniem	Putnu klausīšanās un iepazīšana, sagaidot saullēktu pļavā.	Pulcēšanās pie Mazirbes baznīcas	**Helmuts Hofmanis, 26444121**
J! *	Simt gadi meža dzīvē	Simt gadi meža dzīvē un pēc tam.	Pitragā	**Kristaps Vilks, 26513497**
J!	**Pie tiem, kam kājas vienmēr slapjas**	Ekspedīcija gar un pāri Slīteres NP mazajām ūdenstecēm. Varžu, tritonu un citu radījumu dzīvesveida pētīšana. Pa ceļam — ciemos pie bebra kunga.	Pēterezera dabas takas stāvlaukumā	**Vilnis Skuja, 29365230**
	Pa Mazirbes līvu takām.	Pārgājiens pa maršrutu: Lībiešu tautas nams – laivu kapsēta –jūras krasts – vecā jūrskola – atgriešanās tautas namā.	Pie Lībiešu tautas nama Mazirbē	**Edgars un Veronika Milleri, 29463028**
	Mazirbes mērakmeņi	Maršruts: vecie kapi – luterāņu baznīca – mērakmeņi – vecie kapi.	Pie Mazirbes *Ūbelēm*	**Edgars un Veronika Milleri, 29463028**
	Ragu pielaikošana turpinās!	Piedāvā apskatīt privāto ragu kolekciju – muzeju, kā arī iespēju pielaikot ragus un fotografēties.	Vaides *Purvziedos*	**Ivars Hausmanis, 29395624**
J!	**Šeit viss ir sens un īsts!**	Senlietu kolekcijas apskate un stāsts par Taizeļu dzimtu un lībiešiem.	Mazirbes *Stūrīšos*	**Gunta Gintere, 29469165**
	Lībiešu tautas nams Mazirbē	Iespēja apskatīt pasaulē vienīgo lībiešu tautas namu, kas savulaik uzcelts ar radu tautu — somu, igauņu un ungāru — palīdzību.	Mazirbē	**Edgars Millers, 29463028**
	Apkārt Kolkas bākai	Vizināšanās ar jūras laivām.	Pulcēšanās Kolkasraga apmeklētāju centrā	**Luīze Šulca, 29466501**
J!	**Minies, izzini, atminies jeb Rullē pa jūru Kolkā!**	Vizināšanās ar jūras velosipēdiem.	Pulcēšanās Kolkasraga apmeklētāju centrā	**Luīze Šulca, 29466501**
	Lībiešu centrā *Kūolka*	Lībiešu sadzīves priekšmetu kolekcija, videofilmas par lībiešiem, lībiešu valodas ieraksti, lībiešu mākslinieku gleznas, rokdarbi un suvenīri.	Kolkā	**Maija Rēriha, 25902280, Mārīte Zandberga, 29198596**
	Koncerts Kolkas baznīcā	Koncerts atelpai pēc pastaigām un citām aktivitātēm: koklētāji, jauktais koris.	Kolkas luterāņu baznīcā	**Evita Ernštreite, 26512143**
	Kolkasraga aplis	3 km pārgājiens Kolkasraga apkārtnē, arī pa Priežu taku apskatot simtgadīgas, līdz pat diviem metriem smiltīs ieputinātas priedes.	Kolkasraga apmeklētāju centrā	**Jānis Dambītis, 26486622**
J! *	**Vieglu garu un jūrā iekšā!**	Mobilo pirtu salidojums Kolkas piekrastē	Kolkasrags	**Jānis Dambītis, 26486622**
	Ziedkalnu SPA	Lauku pirts rituāli, pīlings, dažādas masāžas u.c. lauku SPA jaukumi. Karpu makšķerēšana, kūpināšana.	Dūmeles *Ziedkalnos*	**Laima Jurgenberga, 29417229**
	Zivju kūpināšana pie Viļa	Piedalīšanās zivju kūpināšanā, degustācija, iespēja iegādāties gatavo produkciju	Kolkas *Čiekurkalnos*	**Vilis Tarlaps, 26433375**
	Zivju kūpināšana pie Alfrēda	Piedalīšanās zivju kūpināšanā, degustācija, iespēja iegādāties gatavo produkciju.	Kolkas *Pūpolos*	**Alfrēds Dobilis, 28760995**
J!	**Viss pie Andra**	Piedalīšanās zivju kūpināšanā, degustācija, iespēja iegādāties gatavo produkciju. Iespēja redzēt dažādus žogu veidus.	Pitraga *Krogos*	**Andris Antmanis, 26493087**

– maršruti – darbnīcas – ēdieni, degustācijas – objekti * – tikai Slīteres Ceļotāju dienās J! – jaunumi

Aicina *Zaļā laboratorija*!

Daugavpils Universitātes Sistemātiskās bioloģijas institūts (DU SBI) Slīteres Ceļotāju dienās 2. un 3. VI aicina visus interesentus uz interaktīvām nodarbībām *Zaļā laboratorija.*

Nodarbības notiks, pateicoties Eiropas Savienības *LIFE* programmas finansētajam projektam *Parkveida pļavu un divu prioritāri aizsargājamo vaboļu sugu apsaimniekošana: plānošana, sabiedrības iesaistīšana, inovācija.* Nodarbību laikā apmeklētāji varēs iejusties bioloģa ādā, pētot retus un unikālus kukaiņus kopā ar DU SBI pētniekiem, vērot zinātniskā aprīkojuma demonstrējumus un klausīties biologu stāstos par ekspedīcijās piedzīvoto. Mazie apmeklētāji varēs piedalīties izglītojošās spēlēs un saņemt balvas. Tuvākas ziņas pa tel. 26113065.

Projekts par parkveida pļavām

2011. gadā Daugavpils Universitātes SBI sāka īstenot Eiropas Savienības *LIFE* programmas finansētu projektu *Parkveida pļavu un divu prioritāri aizsargājamo vaboļu sugu apsaimniekošana: plānošana, sabiedrības iesaistīšana, inovācija (LIFE09 NAT/LV/000240)*.

Līdz 2015. gadam Daugavpils biologi gatavos jaunus plānošanas dokumentus, sugu un biotopu aizsardzības plānus un arī apsaimniekos aizaugošas parkveida pļavas, ierīkos informācijas stendus un jaunas dabas takas un pirmo reizi Latvijā ģenētiski analizēs vaboļu populācijas. Projekta mērķis ir izveidot labākās prakses iespējas aizsargājamā biotopa — parkveida pļavu — apsaimniekošanai.

Plānots pētīt divas īpaši aizsargājamas vaboļu sugas — lapkoku praulgrauzi un dzeltenkrūšu ēnvaboli — un skaidrot projekta teritoriju iedzīvotājiem, cik svarīgi Latvijas dabas daudzveidības saglabāšanai ir neskartie, senie meži, atsevišķi pļavās augošie un meža ieskautie vecie koki, arī sausie un kritušie koki, kas nodrošina dzīves vietu daudzām augu un dzīvnieku sugām.

Pļavas un ganības ar reti augošiem kokiem kupliem, sazarotiem vainagiem, ko speciālisti dēvē par parkveida pļavām, Latvijā galvenokārt veidojušās, ganot lopus un regulāri pļaujot kādreiz mežainās teritorijas. Vecie, pāraugušie, saules apspīdētie koki nodrošina piemērotus dzīves apstākļus neskaitāmām ķērpju un sūnu sugām un īpašai kukaiņu daudzveidībai, bet kokus ieskaujošās pļavas piedāvā bagātīgu augu valsti. Mainoties lauksaimniecības metodēm un intensitātei, tagad parkveida pļavas uzskatāmas par Eiropai un Latvijai retu dzīvotni.

Viena no projekta teritorijām ir arī Raķupes ieleja — nozīmīga boreālo mežu, avotu un daudzu ES Biotopu direktīvas pļavu biotopu aizsardzības vieta. Te sastopami minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi, sausas pļavas kaļķainās augsnēs, sugām bagātas atmatu pļavas, eitrofas augsto lakstaugu audzes, palieņu pļavas, te dzīvo arī lapkoku praulgrauzis.

Projekta sadarbības partneri: Dabas aizsardzības pārvalde un Dienvidlatgales NVO atbalsta centrs. Īstenošanas laiks: 2011. gada 1. janvāris — 2015. gada 1. jūlijs. Projekta galvenās teritorijas: dabas liegumi *Eglone*, *Raķupes ieleja*, *Sitas un Pededzes paliene*, *Mugurves pļavas*, *Istras ezers*, *Lubāna mitrājs*; dabas parki *Embūte*, *Ogres ieleja*, *Kuja*. Projekta mājas lapa internetā: *www.eremita-meadows.lv* ■

Jolanta Bāra,
SBI projektu administratore

Naktsmītnes Dundagas novadā

Naktsmītnes veids	*Nosaukums*	*Tālrunis, e-pasts*	*Vieta*	*Vietu skaits (pamatvietas)*	*Ēdināšana/kafejnīca*	*Degustācijas*	*Virtuve ar aprīkojumu*	*Pirts*	*Baseins*	*SPA procedūras*	*Kubls*	*Ezers/dīķis*	*Laivu/ūdens velo noma*	*Velosipēdu noma*	*Telšu vietas*	*Treileru piesleģvietas*	*Telpas svinībām*	*Apskates vērtas kolekcijas*	*Zaļais sert./biol.saimn.*
Dundagā un apkārtnē																			
Viesnīca	**Dundagas pils**	63237860,29478393, *pils@dundaga.lv*	Dundagas centrā	38+10		●	●										●	●	
Viesu nams	***Jaunemari***	29432740	Dundagas centrā	22			●	●	●								●		
Viesu nams	***Pūpoli***	29197900, 26554001, *pupoli9@inbox.lv*	~ 1 km no Dundagas centrā	10	●	●	●	●	●		●	●	●	●	●		●	●	●
Viesu nams	***Krūziņi***	29174944, 63242452, *drosmag@inbox.lv*	Dundagas centrā	12	●												●		
Brīvdienu māja	***Pasaku namiņš***	29462622	Dundagas centrā	17	●		●	●	●			●	●		●		●		
Brīvdienu māja	***Annes***	29452512, *helvijs.norenbergs@inbox.lv*	Pācē, 5 km no Dundagas	10			●	●			●	●	●	●	●		●		
Lauku māja	Pāces ***Kalēji***	26497430	Pācē, ~6 km no Dundagas	6			●					●	●		●				
Pansija	***Jaundundaga***	3242321, 6484108	2 km no Dundagas centra	12			●								●				
Šlīteres Zilo kalnu tuvumā																			
Brīvdienu māja	***Jaunlīdumi***	29467556, *eddr2007@inbox.lv*	Ap 20 km no Dundagas, Zilajos kalnos	12	●	●	●	●						●	●		●		●
Veselības centrs	***Mežlīdumi***	26543781, 20235866, *valence@navigator.lv*	Ap 15 km no Dundagas, Zilajos kalnos	8		●	●	●		●									
Lauku māja	***Seņķi***	22050900, 26234377, *krista-21@inbox.lv*	Kaļķos, ap 12 km no Dundagas, pie Puiškalna	10			●	●							●		●		
Lībiešu ciemos pie jūras																			
Lauku māja	***Jaunklāvi***	29469614, *rasma.sikrags@inbox.lv*	Sīkragā	6			●								●				
Viesu nams / Kempinga mājiņas	***Kalēji***	29213412, 28829474, 29467464	Mazirbē	6/20			●	●						●	●				
Brīvdienu māja	***Stūrīši-Branki***	29469165	Mazirbē	10	●	●	●	●							●			●	
Brīvdienu māja	***Upeskalni***	29259510, 29259499	Mazirbē	12	●		●							●					
Viesu nams / Kempinga mājiņas / Brīvdienu mājas	***Pītagi***	29372728, *pitagi@pitagi.lv*	Košragā	18/24/ 8	●		●	●	●	●				●	●	●	●		●
Lauku māja	***Jauntilmači***	29412974	Košragā	4	●			●											
Kempings	***Krogi***	26493087, *andrisantmanis@inbox.lv*	Pitragā			●									●			●	
Kempinga mājiņas / Brīvdienu māja	***Purvziedi***	63200179, 29395624	Vaidē	12/5			●	●				●		●	●	●		●	
Brīvdienu māja / Kempings	***Ūši***	63276507, 29475692, *info@kolka.info*	Kolkā	7/	●	●	●							●	●		●		
Viesnīca	***Zītari***	63220451, 29395624	Kolkā	24	●												●		
Hostelis	***Vītoli***	29135764, *annabj@inbox.lv*	Kolkā	10		●	●								●				
Kempings	***Pie Alfrēda***	28760995	Kolkā			●		●							●				
Brīvdienu māja	***Ziedkalni***	29417229, *kolazas@hotmail.com*	Dūmelē, iekšzemē, iepretī Melnsilam	10	●	●	●	●		●		●	●	●	●	●			●

Saskarsme ar dabu dod laimes izjūtu

Māris Kundziņš ir viens no ievērojamākajiem dabas fotogrāfiem Latvijā, kura dabas redzējums iemūžināts fotoalbumos *Savvaļas ziedi*, *Sēnes, Ezeru zeme*, *Latvijas ezeri*, *Latvijas upes*, *Silva*, *Latvija. Krāsu vibrācijas*, žurnālos, kalendāros, fotomapēs... Mācību grāmatas: *Ķīmija fotoamatiera laboratorijā, Dabas formu estētika*. Pasniedzis bioniku Latvijas Mākslas akadēmijā un fotogrāfijas mākslas teoriju Latvijas Kultūras akadēmijā.
M. Kundziņš joprojām daudz laika velta pedagoģiskajai darbībai un palīdz jauniem censoņiem izēsties cauri tiem Leiputrijas kalniem, kas šķir labas gribas pārņemtu amatieri no spējām patiesi atspoguļot izraudzīto objektu. Arī tad, ja tā ir *parasta* pienene vai vizbulīte.

— Kā jūs sākāt fotografēt?
— Mācījos pirmajā vidusskolā, bet biju slinks. Daļa manu čaklo klasesbiedru pēc vidusskolas iesniedza dokumentus *uz mediķiem*, kas toreiz bija modē, un es arī pa baru līdzi. Par laimi, ātri sapratu, ka tur netikšu. Un tad jau bija vienalga. Bērnību biju pavadījis pie dabas, ganījis govis un spēlējies ar dēlēm. Pārskatīju, ko vispār varu mācīties, un ieraudzīju vārdu «bioloģija». Sāku

Skats uz Bažu purvu. *Māra Kundziņa foto. Visas fotogrāfijas šim rakstam no: Sērija «Latvijas daba», Slīteres rezervāts, Latvijas Dabas un pieminekļu aizsardzības biedrība, Rīgā, 1978*

Parastā īve **(Taxus baccata).**
Māra Kundziņa foto

mācīties Bioloģijas fakultātē.
Reiz pēc lekcijām iegriezos nupat atvērtajā ārzemju grāmatnīcā *Globuss*. Tur ieraudzīju pavisam citas kvalitātes grāmatas, nekā Padomijā izdotās. Paņēmu rokās vācu autora Helmuta Drekslera grāmatu ar krāsu bildēm. Uz vāka stirniņas mazulītis, saule apspīd smilgu pie krūtīm kā medaljonu. Brīnišķīgas krāsu fotogrāfijas, un autors vēl klāt bija uzrakstījis klāt poētiskus tekstus... Tā man bija mīlestība pirmajā acu uzmetienā, kā zibens. Es arī tā gribēju fotografēt! Man likās, ka tas ir ļoti viegli.
To gan uzreiz sapratu, ka jāzina bioloģija. Sāku mācīties ar pavisam citu motivāciju un no iekrātās stipendijas nopirku fotoaparātu *Zenit*, toreiz vienīgo pieejamo marku, un sāku taisīt bildes. Nebija ne skolotāju, ne literatūras. Drīz vien satriekts atklāju, ka nemaz tik labi nesokas. Pat ne uz to pusi! Manu apņēmību gan tas nemazināja. Caurām naktīm sēdēju komunālā dzīvokļa tualetē, kas uz to laiku kļuva par manu labotatoriju, un pie palielināmā skaitīju sekundes: 21, 22, 23... No rīta, steidzoties uz lekcijām, pa ielu gāju murminādams: 21, 22, 23...
Man joprojām nesanāca, bet vadīja zvaigzne, uz ko iet, — radīt grāmatas par dabu. Latvijā tādu nebija! Man radās pat tāda kā mesiānisma izjūta. Tagad esmu es, un grāmatas par dabu būs!
Bioloģiju studēju savam raksturam negaidīti sekmīgi. Drīz man iznāca, gan ar lielām mokām, pirmā grāmatiņa ar dabas foto. Sāku strādāt Bioloģijas institūtā par zinātnisko līdzstrādnieku — ne tieši par fotogrāfu, jo tāda amata nebija, bet zinātniskās darbības dēļ daudz braukāju pa Latviju ekspedīcijās. Biju hidrobioloģijas grupā, bildēju daudz ūdeņu, palēnām pilnveidojos un izveidoju vairākus apjomīgus albumus par Latvijas ezeriem un upēm. Pamazām sapratu, ka fotografēt — tas ir zvērīgi smags darbs. Bet es tajā iedziļinājos, un tas deva aizvien lielāku gandarījumu.

— Tieši kas fotografējot sniedza vislielāko apmierinājumu?
— Var jau dabā neko nesaskatīt, iziet cauri kā pa ielu. Fotografēšana ļoti mobilizē, un rodas pavisam īpaša saskarsme ar dabu. Kad uzķēru sajūtu, ka, ieejot dabā, vairs nejūtos kā svešinieks, bet kā tās sastāvdaļa, tad man šī pasaule kļuva absolūti nepieciešama, un es sāku kāri meklēt aizvien jaunu saskarsmi. Tā ir gandrīz svētuma sajūta, kad tu esi aci pret aci ar dabas brīnumiem. Beidzot sapratu, ka bez tā es nespēju dzīvot.
Biju pavadījis zinātnē diezgan daudz gadu, uzrakstījis disertāciju, bet pēkšņi apjēdzu, ka, šo ceļu turpinot, pazaudētu dabas kontaktu. Un es nogriezu savu ceļu zinātnē.

Kontakts ar dabu dod laimes izjūtu, manuprāt, īsto laimi.

Gribēju visus spēkus veltīt tam, lai dabas fotogrāfiju Latvijā paceltu tādā augstumā, kādu to biju ieraudzījis ārzemju grāmatās.
Diemžēl padomju laikos to bija grūti īstenot, jo nācās saskarties ar oficiālo aprindu milzu neizpratni. Tad griezos Dabas un pieminekļu aizsardzības biedrībā ar ierosinājumu nodibināt specializētu laboratoriju, kas nodarbotos ar dabas foto, lai tas kalpotu dabas aizsardzības interesēm. Mani arī pieņēma, laboratoriju nosauca par *Naturfoto*, bet izrādījās, ka esmu iekūlies administratīvajā līmenī, un tos ļaudis drīzāk interesē Šlīterē medīt, nevis to aizsargāt. Turklāt man uzlika finanšu plānu.

— Un pildījāt arī?
— No vienas puses, tie bija smagi gadi, no otras puses, ļoti svētīgi, jo tomēr visu laiku pavadīju dabā. Kaut vai Moricsalā. Tur dzīvoja tikai mežsargs, bet es tur varēju

uzturēties nedēļām. Beigās ar šausmām skatījos, ka biju iestaigājis takas, atstājis dobītes, kur lakšos biju gulējis. Ko cilvēks īsā laikā var izdarīt! Atskārtu, ka viens pats esmu salu sačakarējis!

Moricsala nav viegli fotografējama. Šlīterē tāpat — milzu meži ar visām vējgāzēm. Sākumā, no kalna skatoties uz to taigu, pilnīgi rokas nolaidās. Jābūt uzmanīgam, pacietīgam, jāiedzīvojas. Ja tu nepašķir krūmus īstajā vieta, tu vari paiet garām. Bet ar laiku jau atrod pērlītes. Dzīvoju gan mežniecības mājā, gan pie veca mežsarga Dāvidsona *Zeltsilos*. Vēlāk netālu citā mājā iekārtoja Šlīteres muzeju. Tam iedevu diezgan daudz lielformāta bilžu. Kur tās palikušas, nezinu.

Man gluži labi patika iejusties pirmatklājēja lomā, atklājot objektu ne tikai no zinātniskā, bet arī no foto viedokļa. Atsegt konkrētajam biotopam raksturīgo. Tas ir brīnišķīgs uzdevums, bet atrast visus objektus nebija vienkārši. Es tos visus sameklēju. Grāvīšus ar ūdenskritumiņiem, kur atsedzies devona māls. Esmu caurstaigājis Bažu purvu, fotografējis Zārtapu ūdenskritumu un dižakmeni. Aiz bākas un aiz *Zeltsilu* mājām atrodas Zeltsilu grava, un tajā ir viens no mūsu augstākajiem ūdenskritumiem. Tas gan nedarbojas pastāvīgi. Kad sakrājies lietus ūdens, tad tas tek lejā. Kas par skatu ziemā, kad ūdens sasalst un izveidojas fantastiska stalaktītu aina! Tālāk bija kadiķu nora, kuras vairs nav. Tāpat pie Pēterezera esmu fotografējis rasenes.

— Kas notika ar šīm fotogrāfijām?

— Viss pārtapa fotokomplektā, un to nodeva toreizējam Slīteres valsts rezervātam. Vēl tos pārdeva skolām, arī iestādēm. Man nepalika nekā.

— Ilgajās fotogrāfa gaitās droši vien piedzīvojāt visādus atgadījumus?

— Tādus stāstus varētu stāstīt no rīta līdz vakaram.

Reiz man vajadzēja fotografēt Usmas ezeru izdevniecības albumam *Latvijas ezeri*. Kadrā Moricsala saplūst ar ezeru, un, lai parādītu bildē salu, vajadzēja kaut kur uzkāpt. Tuvumā nekā piemērota. Rīgas virzienā mežā uz smilšu kāpas uzgāju trigonometrisko torni. Tagad jau topogrāfiskos mērījumus taisa no satelītiem. Bet toreiz šim nolūkam kalpoja no trim ārkārtīgi gariem baļķiem saslieta ļoti augsta piramīda, kam galā uzparikte, ar kuras palīdzību līmeņoja. Tur nemēdza bieži kāpt, un to darīt nebija tik ērti kā ugunssargu tornī. Foto nolūkos gan biju kāpis daudz kur. Sapratu, ka no šī torņa pavērtos labs skats Moricsalas fotografēšanai. Skaidrs, ka viegli nebūs. Kājās lieli zābaki, plecā smaga aparatūra ar visu statīvu. Jākāpj pa baļķa ārpusi, kur piesistas mazas koka tapiņas, no trim caurmērā palikusi viena... Kāpju, kāpju, beidzot apnīk. Jāpaskatās, cik tālu vēl atlicis. Līdz tam kāpjot nekad nebiju skatījies uz augšu. Bet nu paveros — ārprāts! Tornis lēnām gāžas! Man sekundes tūkstošdaļās jāpieņem lēmums — vai apķerties baļķim un gāzties ar to kopā, vai atsperties un lekt zemē. Labi, ka instinktīvi pieķēros. Nākamajā mirklī sapratu — zilajās debesīs peldošais lielais mākonis rada absolūtu ilūziju, ka tornis gāžas! Ja būtu lēcis, mēs tagad te nesēdētu. Līdz augšai tiku un albumam Moricsalu nobildēju. Parasti no iecerētā neatkāpjos.

Kad amatu esi jau pietiekami apguvis, tu sāc kontaktēt ar dabu īpaši, vairs ne tik daudz horizontālā plaknē, bet vertikālā, varētu teikt — caur Dievu.

Šlīterē man laimējās atrast efeju audzi, ko botāniķi līdz tam nebija zinājuši. Tad vēl kādai citai grāmatai vajadzēja efeju. It kā jau varētu nobildēt arī kapos, bet tas būtu pret manu darba ētiku. Ja efeja aug savvaļā, tad tur arī jābildē. Un es zinaju, kur Šlīterē efejas aug. Taču īsi pirms tam bija plosījusies krietna vētra, koki sagāzti ne pa jokam. Eju uz efeju vietu, bet priekšā krustu šķērsu milzu koki. Rāpties pāri 2–3 metru augstumā sakritušiem noglumējušiem stumbriem nav nemaz tik ērti. Ilgi remsos, kamēr tiku līdz efejām. Labi, nobildēju, bet atpakaļceļā tā mocīties man vairs negribējās. Nolēmu vejgāzi apiet. Eju, eju, mežs nebeidzas un nebeidzas, uznāk nakts. Tikai tad laimējās iziet uz ceļa.

— Zinātnieki apgalvo, ka Moricsalā nekā TĀDA neesot...

— Par Moricsalu uzrakstīju scenāriju, un Aivars Freimanis uzņēma platekrāna do-

Moricsalas mūžamežs. *Māra Kundziņa foto*

kumentālu filmu. Bet cilvēkiem bez zināšanām tur tiešām nav ko darīt. Man ir citādi, jo pazīstu sugas, spēju novērtēt pirmatnīgo gāršu, kāda ir vienīgā Eiropā. Jā, ļaudis pievelk mīti saistībā ar grāfu Moricu. Es vēl paguvu nobildēt Morica ozolu, kura nu jau sen vairs nav. Jā, sala ir teiksmām apvīta, ir romantiska dziesma. Bet tā nav izklaides vieta. Kā tur odi ēd nost! Nekad mūžā neko tādu neesmu piedzīvojis! Pavasaris, zied lakši — liela tīraudze, es notupstos, lai bildētu. Odi nāk tieši ģīmī. Rokas man fotografējot aizņemtas. Šie to izmanto, un katrreiz, kā dur, tā šķiet, ka man zem ādas iešļircinātu sērskābi. Vakarā skatos spogulī — ģīmis kā sarkans tomāts. Sākumā nesapratu, kas par lietu, kamēr apjēdzu. Odi, zem lakšu lapām piesūkušies ar fitoncīdu, mani sašpricēja ar ķiploku sulu. Nekad neko tādu nebiju piedzīvojis. Tādas tās darba finesītes.

— Savukārt par Šlīteri lietpratēji apgalvo, ka dabas daudzveidības ziņā tā ir viena no ievērojamākajām vietām Latvijā. Vai iespējams formulēt tieši Šlīterei raksturīgo? Un kā iemācīt parasto Siguldas apmeklētāju šādā, stipri mežonīgā, bet ne pārāk atraktīvā vidē ieraudzīt, kā jūs sakāt, pērlītes?

— Neapšaubāmi, tik liels pirmatnīgs mežu masīvs ir ļoti savdabīgs, tāpat īpatnēja ģeoloģiskā uzbūve, mitruma režīms. Tie ir dažādi dabas faktori, kas parastajā mežā nav ierasti. Līdz ar to ainava ar koku kritalām, ar džungļiem un kolosālām gravām ir brīnišķīga. Kaut vai Kukšupīte ar ūdenskritumu!

Man visu laiku ir bijis jāmaksā par prieku, ka varu bildēt dabu.

Bet jā — parasto cilvēku tās nesaista. Esmu tur vedis Mākslas akadēmijas studentus, kam mācīju bioniku, lai topošajiem mākslinieciem attīstītu skatījumu uz dabu. Viņi neredzēja pilnīgi neko! Mēs ejam, ejam, pats esmu stāvā sajūsmā, bet viņi prasa — kad sāksies! Es vaicāju: «Kas sāksies?» Viņi jautā: «Kad būs smuki?» Bet viss jau ir kolosāli! Katrs rezervāts jau savā ziņā ir unikāls. Krustkalnos sākumā esmu maldījies. Bija saskatījies 30. gadu *Atpūtās* Valdemāra Upīša, manuprāt, sava laika korifeja, klasiskās Krustkalnu ainavas — no augšas bildētus lielus, plašus skatus, laukus, mājas, ezerus... Traks palicis, meklēju, kur tas ir, jo gribēju nobildēt to pašu! Izstaigāju soli pa solim, tā arī neko neatradis. Un tikai pašās beigās nāca atskārsme: es jau tur esmu, tikai — no mājām palikušas drupas, lauki aiz-auguši... Daļa no šī rezervāta patiesībā bija mākslīgi radīta, pēc kara, kad tur viss sāka aizaugt. Pirms tam jau tur notika lauksaimnieciskā darbība. Visa ainava mainījusies! Nav vairs orientieru. V. Upītis bija bildējis no augšas, tagad no tāda skatu punkta neko vairs neredz.

Meža suņuburkšķis **(Anthriscus silvestris)** ***ziedos.*** *Māra Kundziņa foto*

Īpašam dabas skaistumam ir īpaši jāsagatavojas. Jā, lielā daļa cilvēku, kas brauc uz Siguldu, Zvārtas iezi un Ventas rumbu, pārējā dabā neko sevišķu nesaskata, jo viņi to nepazīst un nesaprot. Diemžēl. Es sev izvirzīju uzdevumu šos elementus parādīt, publicējot fotogrāfijas. Tās bija dokumentālās bildes, ne jau mākslas foto.

— Ko ieteikt cilvēkam, kas grib bildēt dabu? Iet līdzīgu ceļu, kā jūs, caur bioloģiju pie dabas?

— Ir tāda svarīga lieta. Ar vēsu prātu labi bildēt dabā nemaz nav iespējams. Var apgūt fotografēšanu kā amatu, taču bez vajadzīgās izjūtas nekā nebūs. Un vajadzīgā redzēšana ir drīzāk emocionāla. Zinātniskai ir jābūt informācijai par objektu, lai to vispār atrastu. Nespeciālisti jau daudz ko neatradīs. Jāsavieno šīs divas lietas — specifiskas zināšanas un emocionāls kontakts.

— Bet kā vērtējat ieceri rīkot vienreizēju pasākumu, piemēram, meistardarbnīcu, lai ieinteresētu?

— Protams, jēga ir, jāizmanto visas iespējas, lai cilvēkam palīdzētu radīt kontaktu ar dabu. Mēs jau tā urbanizējamies! Dzīvojam sintētiskā vidē, un tā mūs grauj. Tu ilgojies tās sajūtas, un tu dabū īpašo piepildījumu. Cilvēki gan ir dažādi. Ir tādi, kas tiecas pēc dabas, un ir tādi, kas dabu izjūt kā kaut ko naidīgu. Pat tiktāl, ka dabas vidē nespēj izturēt un grib pēc iespējas ātrāk atgriezties pilsētā.

— Jūs esat sācis fotografēšanu ar *Zenit*, ar skaitīšanu nosacītajā laboratorijā un pieredzējis, kā dzīve attīstās. Man kā cilvēkam no malas digitālie fotoaparāti un *Zenit* tipa aparāti liekas divas atšķirīgas pasaules...

— Katrai tehnoloģijai ir savas priekšrocības un trūkumi. Ja attin atpakaļ fotografēšanu līdz pašiem pirmsākumiem, tad jāsecina, ka tehnoloģija ir attīstījusies nepārtraukti, un nav vienas, stabilas, par kuru varētu teikt, ka tā būtu «fotografēšanas tehnoloģija».

Pašlaik esam piedzīvojuši radikālu lūzumu, kad mainās informācijas nesējs. Visu laiku bija sudraba kristāliņi, tagad ir elektronika un pavisam citi principi. Pats galvenais, apstrāde ir cita. Uzņemšana jau pēc idejas ir tā pati. Uzņemot bildi, jāprot prognozēt, ko tu tālāk ar to darīsi. Uzņemot filmiņu, zināju, kā attīstīšu, izmantošu tādu vai citu attīstītāju, kopēšu uz tāda un tāda papīra. Bet iespēju arsenāls nebija diez kāds plašais. Tagad pēcapstrāde fotogrāfu piesēdinājusi pie datora, vairs nav jākvern tumšā laboratorijā. Ar datoru, ja grib, bildi var pārvērst līdz nepazīšanai. Rediģēšanas iespējas ir milzīgas. Kā agrāk fotogrāfi mocījās, lai uzbildētu ainavu bez telefona stabiem! Tagad — štrunts, tos var izņemt ārā! Debesis neinteresantas? Uzliks citas, būs pa pirmo, un neviens nepateiks. No vienas puses, to varētu saukt par izvirtību. No otras puses, svarīgi jau ir, kādam nolūkam bilde ir paredzēta. Vai skrupulozam dokumentālismam vai mākslas nolūkiem, kad izteiksmīgumu var kāpināt. Tātad — kādai funkcijai bilde kalpos? Izstādē, interjerā jau nav jābūt dokumentālai fotogrāfijai. Cita lieta, ja bildē Moricsalas vai Šlīteres albumam.
Digitāla tehnoloģija dod milzu iespējas radošai darbībai, ļauj tēmu interpretēt. Autoram pašam jāsaprot, ko viņš grib.
Uzskats, ka ar digitālo tehniku nevar uztaisīt labu bildi, ir mīts, kas radies tāpēc, ka lielai daļai ir tā saucamie *ziepju trauciņi*. Par dažiem simtiem labu aparātu nenopirksi. Ja iegulda tūkstošus, tad ar tādu aparātu var iegūt ļoti labu attēlu.
Es pārsvarā strādāju ar digitālo aparātu.

Parastā efeja **(Hedera helix).**
Māra Kundziņa foto

Fotogrāfēju gan ļoti maz, jo liela ir pedagoģiskā slodze, lielāka, nekā biju plānojis. Pie mums sāka attīstīties fotoizglītība, pasniedzēju nebija. Strādāju Mākslas akadēmijā, pēc tam Kultūras akadēmijā. Pašlaik esmu pasniedzējs Kultūras koledžā, foto nodaļā, un Foto akadēmijā, kur pulcējas publika no ielas, cilvēki, kas grib iemācīties. Pats fotogrāfējot esmu ieguvis sāta sajūtu.

— Cik dārgi ir fotografēt dabu?
— Es arī tajos laikos, bildējot dabu, maizi pilnībā nenopelnīju. Pat tie mūsu daži profesionāļi, kas patlaban strādā šādā jomā, ja to vien darītu, tad paliktu bez biksēm.
Bet ir otra lieta. Ja fotografē tikai savam priekam, tad parasti tas ir reti, un tad pietrūkst treniņa, lai sasniegtu meistarību. Šī nodarbe prasa būt formā, un tas savukārt — arī garīgo enerģiju. Arī klavieres taču nevar spēlēt dažas reizes gadā un cerēt uz labām sekmēm.
Man savulaik izveidojās tāds režīms, ka varu labi fotografēt četras dienas pēc kārtas. Piektajā jau pārmāc rutīna. *Šancēt* varu, bet tas vairs nav tas. Tad jāmet miers un jāuzlādējas. Jābildē tad, kad esi izsalcis pēc tā. Alkām pēc bildēšanas jābūt tādām, kā alkoholiķim pēc glāzītes, un tad bilde būs uzlādēta, un tad to jutīs arī skatītājs. To ātri sapratu.
Tas ir ļoti specifisks darbs. Jā, tas prasa milzu atdevi. Mūzikā, aktiermākslā ir tāpat. Ja nav uguns iekšā, tad nekā nebūs.

— Vai tas nekremt, ka jums pašam par piemiņu nekā nav palicis?
— Jā, Dabas un pieminekļu aizsardzības biedrībai atdevu visu arhīvu un nezinu, kur tas atrodas. Daudz tomēr nepārdzīvoju. To, kas bija tā vērts, esmu novadījis līdz publikai. Un aiziet jau tikai viena *promille* no visa nobildētā. Kaut ko jau var redzēt visās bildēs... Cik nav amatierfotogrāfiju — pavasaris, zied vizbulītes. Bet tās nav bildes, tās nenes vizbulītes aromātu. Pamēģini dabūt aromātu iekšā! Jēdziens «dabas foto» ir viltīgs, uz ko arī sākumā iekritu.
Viens no pēdējiem maniem lielajiem darbiem bija sadarbībā ar Imantu Ziedoni — albums *Latvija. Krāsu vibrācijas*, kas dabūja gada skaistākās grāmatas titulu.

— Šķiet, ka visai populāri ir fotografēt putnus, bet vai augus nav vieglāk?
— Jautājums ir, kādus augus. Pat bieži sastopamos, visiem zināmos nav viegli. Man reiz palūdza nofotografēt pieneni. Labi. Es jau gara acīm redzu bildi. Paņemu aparātu, pieeju pie pieneņu lauka, notupstos. It kā visi ziedi ir smuki. Skatos kadrā.

Parastā īve **(Taxus baccata).**
Māra Kundziņa foto

Nē, nav īsti labi. Viens šķībs, otrs greizs. Trešais pavisam tizls. Tālāk? Arī nav. Bet man vajag pieneni ar lielo burtu, Pienenes portretu! Sāku rāpot. Ko es nomocījos! Ja vajag vienu bildi, tad taču jābūt pieneņu pienenei!
Citreiz, tie bija tāli padomju laiki, iegrābos ar govīm. Labi, vajag govis, būs govis. Visapkārt cik uziet. Bet es uz govīm nekad nebiju skatījies ar fotogrāfa acīm. Nu man pasūtīts attēls žurnāla vākam. Skatos, sāku meklēt... Visas tādas ribainas, sūdainas, uz sāniem iededzināti numuri. Neviena piemērota ganāmpulka! Domāju jau, ka neizpildīšu apsolīto. Bet reiz braucu ar elektrisko vilcienu un aiz Ogres pa logu redzu — smukā pļavā ganās gludas, spožas govis, kā tādi lieli runči. Taisni neticami! Otrā dienā paņemu fotoaparātu un dodos bildēt. Tantuks nāk pretī un pa gabalu sauc: «Atkal nāk mūs filmēt!» Kā — atkal? Izrādās, ka filmēšanas un reprezentācijas vajadzībām speciāli tiek uzturēts viens izskatīgs ganāmpulks pa visu Latviju, labi barotas, koptas govis — tieši bildēšanai. Filmu zvaigznes. Un es vienu bildi arī uztaisīju.

— Jūs aizrautīgi, ar smeķi stāstāt, šķiet, vēlreiz to visu izdzīvojot. Vai tomēr nenožēlojat, ka savulaik strikti pārtraucāt zinātnieka karjeru?
— Esmu ļoti laimīgs, ka laikus uzdrošinājos pārgriezt iespējamo zinātnieka karjeru ar siltu krēslu. Gāju pa vējgāzēm, baroju odus, gulēju dubļos un jutu, ka dzīvoju. Tagad jādod pieredze citiem. Arī, izrādās, ir patīkami. ■

Alnis Auziņš

Savi varoņi ir jāpazīst

Uģis Piterāns nopietni ar dabas fotografēšanu aizraujas gadus sešus. Tā kā Uģa pastiprinātas izpētes objekti ir kukaiņi, tad LU Bioloģijas fakultātes maģistrantūras otrā kurss students jau savos jaunajos gados ir kļuvis par vienu no nedaudzajiem profesionālajiem Latvijas kukaiņu fotogrāfiem.

Aveņu astainītis **(Callophrys rubi).** *Uģa Piterāna foto*

— Šķiet, ka ar kukaiņu fotografēšanu cilvēki parasti neaizraujas...

— Bioloģija mani ir saistījusi kopš mazotnes. Bērnībā esmu skatījies kukaiņu attēlus Aleksandra Titova grāmatā *Dzīvie dārgakmeņi.* Iespējams, tas ir vienīgais tāda veida izdevums Latvijā. Vēl citās grāmatās un internetā esmu pētījis kukaiņu fotoattēlus un domājis, ka es arī tā gribētu.

Vectēvs uzdāvināja samērā vienkāršu digitālo fotoaparātu. Drīz vien sapratu, ka ar to labas kvalitātes attēlus iegūt nevar. Mušai acis nenobildēsi! Man kā topošajam kukaiņu pētniekam mājās bija binokulārā lupa.

Samērā ātri esmu sapratis patiesību — ja tu vēlies kļūt par tiešām labu dabas fotogrāfu, tad tev labi jāpazīst tas, ko tu fotografē. Manā gadījumā — kukaiņi.

Tai apakšējā daļā ir noskrūvējama, un izrādījās, ka, to pieliekot priekšā fotoaparātam kā palielināmo stiklu, var iegūt jau labu palielinājumu. Tas bija iesākums.

Protams, tagad man ir cits fotoaparāts. Digitālā tehnika pēc dažiem gadiem tomēr morāli noveco. Mācījies fotografēšanu neesmu, vienīgi lasījis internetā, pašķirstījis grāmatas par fotokompozīciju. Tātad tikai pašmācībā.

Jā, ar kukaiņu fotografēšanu cilvēki neaizraujas. Kādu mārīti jau nobildē, bet tas arī ir viss. Mani kā entomologu virza profesionāla interese. Svarīgas ir daudzpusīgas zināšanas, sākot ar to, kā atšķirt sugas, bet vispirms jau jāzina, kur ko meklēt. Piemēram, jāsaprot, ko mežā meklēt kritalās. Var jau bildēt, neko par objektu nezinot, kaut vai putnus, bet tad visbiežāk nekas labs nesanāks. Zināšanas par bildējamo objektu ir neatņemama dabas fotografēšanas sastāvdaļa! Varbūt visiem dabas fotogrāfiem nav jābūt biologiem, bet ar laiku šīs zināšanas tomēr jāiegūst. Arī tādēļ, lai neapzināti nenodarītu ļaunumu dabai.

— Vai tad fotografējot arī var kaitēt dabai?

— Kukaiņus bildējot, risks ir mazāks, lai gan arī fotogrāfs atrodas dabā. Putnus fotografējot, nevajag tuvoties ligzdām. Neizglītots cilvēks putnu uztraukumu nemaz nesapratīs. Lēkā, kas tur liels?

Kukaiņus bildēju intereses dēļ. Sākumā vabolītes, tad izvirzīju īpašu mērķi katram gadam. 2009. gadā mērķis bija nofotografēt 60 tauriņu sugas. Izdevās nobildēt sešdesmit piecas. 2010. gadā biju apņēmies fotografēt spāres — 40 sugas. Izdevās 38. 2011. gadā mērķis bija fotografēt koksngraužus — vaboles, ko cilvēki parasti uzskata par kaitēkļiem, lai gan no bioloģiskā viedokļa dabā kaitēkļu nav. Diemžēl šai iecerei neiznāca nopietni pieķerties. Rīgas apkaimē ir ierobežots sugu skaits, vislabāk to būtu darīt Šlīteres Zilajos kalnos, kur sastopama viena no lielākajām kukaiņu daudzveidībām Latvijā. Diemžēl šogad īstajā laikā neiznāca aizbraukt. Tur jādodas tad, kad Zilo kalnu nogāzēs zied vīgriezes, kuru ziedos barojas liels skaits kukaiņu, arī koksngrauži. Jaunajam gadam uzdevumu vēl neesmu izdomājis. Varētu mēģināt naktstauriņus.

— Ko jauku dod fotografēšana dabā?

— Tā sniedz jaunatklājēja prieku. To var izbaudīt ikviens, tam nav jābūt stingri zinātniskam atklājumam. Savukārt cilvēkam ar zināšanām bioloģijā var gadīties ļoti patīkami pārsteigumi. Nesen Smārdē kāds

Acainā mārīte **(Anatis ocellata).** *Uģa Piterāna foto*

***Laupītājmuša* (Asilidae sp.).** *Uģa Piterāna foto*

fotogrāfs nobildēja it kā akmeņčakstīti, ielika attēlu interneta vietnē *dabasdati.lv*, un izrādījās, ka tā ir jauna putnu suga Latvijā. Es pats reiz nofotografēju smecernieku, taču mājās, mēģinot noteikt sugu, sapratu, ka tomēr nesaskan. Lūdzu talkā pētniekus Latvijā, viņi jau tālāk iesaistīja Vācijas speciālistus, un izrādījās, ka tā ir jauna suga Latvijā.

Fotografēšana dabā ir ļoti patīkams laika pavadīšanas veids svaigā gaisā, turklāt vienmēr var ieraudzīt kaut ko jaunu. Tā varu nokļūt tur, kur vēl neesmu bijis. Tas arī mudina pašizglītoties. Piemēram, domājot par nākamā gada iespējamo mērķi, jo naktstauriņus vēl tik labi nepazīstu. Gribas jau katru sugu noteikt, bet jāuzsver, ka pēc attēliem tas ir visai sarežģīti. Portāls *dabasdati.lv* nodrošina labu atgriezenisko saiti. Tur var ievietot nofotografētu putnu vai vaboli, vai augu, un speciālists pateiks, kas tas ir. Es tur bieži komentēju. Tur arī atspoguļojas fotogrāfu izaugsme. Piemēram, ir vismaz divi cilvēki, kas ilgāku laiku fotografē tauriņus, un ir jau redzams, kā fotogrāfiju kvalitāte ir augusi.

Visai populāri ir vērot un fotografēt putnus. Gribētu rosināt vērot un arī fotografēt tauriņus. Tie ir skaisti, krāšņi, pievilcīgi.

— Vai jūs varat ko pastāstīt par fotomedībām?

— Tradicionālais mednieks neesmu, bet iedomājos, ka tas varētu būt līdzīgi. Medniekam, ieraugot dzīvnieku, izdalās adrenalīns. Fotografējot ir tas pats, īpaši, ja zini, ko fotografē. Bija tāds gadījums. Esmu aizbraucis uz vasarnīcu un ieraugu tauriņu. Domāju, ka tas ir jāņogu raibenis, mums parasta suga. Pieejot tuvāk, saprotu, ka tā tomēr ir cita, reta suga — mūru samtenis, kam ir tikai kādi pieci novērojumi Latvijā. Uzreiz sirds sāk sisties straujāk, ar fotoaparātu rokās lēni, lēni lūkoju tuvoties. Vienmēr jau gribas nokļūt pēc iespējas tuvāk, reizē neizbiedējot objektu. Pirmo kadru uztaisu pa gabalu, lai būtu vismaz dokumentēts fakts. Eju vēl tuvāk, un tieši tajā brīdī tur nolaižas spāre. Tauriņš paceļas un aizlido pāri žogam uz kaimiņu mazdārziņu. Vai lekt pāri sētai? Nelecu. Šis stāsts parāda, ka nekad nevar paredzēt, kad ko ieraudzīs un cik labi varēs nofotografēt.

— Kāpēc tik vilinoši liekas nofotografēt mušas aci?

— Jautājums drīzāk ir tāds, vai ir tādas tehniskās iespējas. Grūti pat izskaidrot, kāpēc tas šķiet tik vilinoši. Varbūt tādēļ, ka ikdienā jau muša kā tāda nešķiet kaut kas īpašs. Kad nofotografē aci, kad redzi spalviņas un daudzās mazās actiņas, kas veido aci, tad tas ir vesels atklājums. Viens no maniem veiksmīgākajiem uzņēmumiem fotogrāfa gaitu pirmsākumos bija pirms gadiem pieciem Slīteres nacionālajā parkā. Izdevās nobildēt laupītājmušu brīdī, kad tā medī, proti, tā ar snuķi bija iedūrusi noķertai mārītei mugurā. Arī citi to atzina par veiksmīgu kadru. SNP bezmugurkaulnieku daudzveidības ziņā ir Latvijas *TOP 3*, esmu tur daudz fotografējis. Daudz ir sanācis vasarās dzīvot Kolkā. Tur arī tapuši daudzi fotoattēli. Šīs vietas iesaku arī citiem, tāpat piejūras priežu mežus un Bažu purvu. Jāizmanto nupat noasfaltētā Ventspils – Kolka šoseja!

Kaut gan sākumā pieminēju labu fotoaparātu nozīmi, gribu uzsvērt, ka vismaz iesākumā ļoti spēcīgu tehniku nemaz nevajag. Arī ar *ziepju trauciņu* var iegūt gluži labus attēlus.

— Tātad kā vaļasprieks dabas fotografēšana ir visiem pieejama?

— Noteikti.

— Bet kā maizes pelnīšana?

— Latvijā to spēj laikam tikai Andris Eglītis, un arī viņam ir papildu nodarbes. Ja ar fotografēšanu grib pelnīt naudu, tad jāfotografē cilvēki — kāzas, fotosesijas u.tml.

— Bet vispār dabas foto kā produktu pārdot var?

— Jā, var. Tad noteikti vajag zināšanas, jo galvenokārt jau prasa konkrētas lietas, noteiktas sugas bildi.

— Vai jums jau nav sakrājies pietiekams skaits darbu izstādei?

— Par to esmu domājis. Mūsdienās katrs, kam nav slinkums, pēc trim gadiem sarīko izstādi. Man pa 6 gadiem krājums ir. Varbūt esmu pārāk paškritisks. No pirmo gadu bildēm apmierina vien dažas. Der tikai tādas, no kurām pašam nav kauns. Turklāt nav viegli izvēlēties. Ticu gan, ka reiz man izstāde būs. Protams, internetā labu bildi ielieku. Laiks jau atklāj, kas ir labs un kas nav. Sākumā nesapratu un pārdzīvoju, ka manas bildes internetā kritizēja. Bet šim posmam ikvienam jāiziet cauri, turklāt esmu sapratis, jo ātrāk aplauž ragus, jo labāk. Tad tu nākotnē spēsi sevi objektīvi novērtēt. Citi gan ieteic rīkoties pretēji, slavēt. Man tas nešķiet pareizi.

— Vai dabas fotogrāfi biedrojas arī klātienē, lai apmainītos domām?

— Jā, un pamazām dabas fotogrāfu tomēr kļūst vairāk. Vadošie un aktīvākie ir putnu fotogrāfi, un nu jau vairākus gadus Latvijas Ornitoloģijas biedrība gada beigās rīko fotovakaru, arī neformālu konkursiņu, un tur piedalās rosīgākie dabas fotogrāfi ar savu veikumu. Fotografēšana dabā tomēr ir *individuāls sporta veids*, un tāpēc reizēm satikties klātienē ir noderīgi. Arī sarīkot fotoplenēru Šlīterē ir laba doma. Ķemeros tāds jau ir noticis. Galvenais ir modināt interesi, tad jau daudz var iemācīties. Neviens nepiedzimst ar gatavām zināšanām, un nevajag domāt, ka dažos mēnešos visu apgūs. Toties pakāpeniski daudz var iemācīties. ■

Alnis Auziņš

«Gaisa bildes» no lidmodeļa

Par aerofoto ir lasīts. Fotogrāfs no lidmašīnas bildē zemi — neparasti, aizraujoši un ... riskanti. Bet 21 gadu vecais RTU Enerģētikas un elektrotehnikas fakultātes 2. kursa students Madars Mileiko fotografē no gaisa ar lidmodeļa palīdzību, pats atrodoties uz zemes.

Madars Mileiko ar savu lidmodeli. *Foto no M. Mileiko albuma*

— Kā jūs nonācāt līdz īpašajai nodarbei — aerofoto no radiovadāmas lidmašīnas?

— Pirmkārt, ir jābūt lidmodelistam. Savulaik lidmodeļu pulciņā Rīgā apguvu lidmodeļu būvi un pilotēšanu. Arī vienkārša fotografēšana mani saistīja labu laiku. Iedomājos, kā būtu abas nodarbes apvienot. Tolaik neatradu domubiedrus, kam vēl būtu tāda interese. Šī nodarbošanās saistās ar specifisku tehniku, pie mums tā nav visai ierasta. Arī pats lidmodelisms Latvijā nav tik pazīstams kā, piemēram, Lietuvā. Idejas par šādu nodarbošanos man galvenokārt radās, atrodot internetā, kā cilvēki to veiksmīgi dara ārzemēs. 2008. gadā mēģināju konstruēt lidaparātu. Vēlāk sāku arī pirmos lidojumus ar fotografēšanu.

Mana radiovadāmā lidaparāta — lidmodeļa — spārnu vēziens ir 1,6 metri un masa — ap 2 kilogramiem. Tajā ir iemontēta fotokamera, pats aparāts darbojas ar elektrodzinēju un litija polimēru akumulatoriem, tas ir ļoti kluss, nerada nekādus izmešus un ir videi draudzīgs. Lidaparātu vadu no zemes ar radioraidītāja palīdzību.

— Ar ko aerofoto atšķiras no parastās fotografēšanas?

— Atšķirība ir liela. Uz zemes fotografējot, iznākums daudz vairāk ir atkarīgs no fotogrāfa meistarības, viņš redz kadru caur objektīvu, izvēlas skata punktu, un rezultāts ir atkarīgs tikai no viņa. Fotografējot no gaisa, viss atrodas kustībā. Turklāt rezultātu tieši ietekmē vairāki citi, no fotogrāfa neatkarīgi apstākļi. Man rokās nav vis fotoaparāts, bet gan vadības pults, ar kuru vadu visu sistēmu — lidaparātu un fotoaparātu. Ir jāpilotē un jāfotografē reizē, turklāt visas darbības notiek caur vadības pulti. Līdz šim neizmantoju videosistēmu, kas pārraida videosignālu uz zemi un ļauj redzēt caur foto objektīvu, atrodoties uz zemes. Lidojumā ar lidaparātu ir gaisā jāieņem tāda pozīcija, lai kadrā būtu vajadzīgais skats. To izdarīt kustībā un apstākļos, kas traucē lidojumu, turklāt pašam neredzot, ko fotografē, nav vienkārši. Ar laiku tomēr veidojas vajadzīgā sajūta un, vadoties pēc lidaparāta pozīcijas gaisā, diezgan veiksmīgi var uzņemt vēlamo skatu.

Tas arī ir sarežģītākais — pilotēt, iztēlojoties pareizo kadru.

Kā zināms, ar trīcošām rokām fotografēta bilde parasti sanāk neasa. Bet lidaparāts kustas nepārtraukti. Tāpēc ir svarīgi, lai fotografēšanas brīdī tas neizdarītu strauju kustību. Gaisā pastāv tādi traucējoši apstākļi kā vēja brāzmas un gaisa turbulence. Uz zemes fotografējot, tie vispār nav traucēkļi. Bet aerofotogrāfijā tie tieši atsaucas uz rezultātu — attēlu kvalitāti.

— Kādi ir ieguvumi, fotografējot no gaisa ar bezpilota lidmašīnu?

— Priekšrocību ir daudz. Viena no galvenajām — šādi var nofotografēt to, kas ar lielajiem lidaparātiem nav iespējams, piemēram, zemu virs tiltiem, pilsētā virs mājām. Šādos gadījumos tas arī ir vienīgais veids, kā nofotografēt objektu. Arī iespēja fotografēt no ļoti neliela augstuma. Tehniski iespējamais diapazons ir no 20 metriem virs zemes līdz kilometram. Lielākoties iznāk strādāt 100–150 metru augstumā. No tāda augstuma objekts izskatās īpašs.

Vēl liela priekšrocība ir krietni mazākās izmaksas. Nevajag lidlauku, degvielu. Cilvēks dodas uz noteiktu vietu, palaiž lidaparātu un apstrādā noteiktu teritoriju.

— Kur vēl var izmantot ar lidmodeļa palīdzību iegūtu aerofoto?

— Šādi ir iespējams, piemēram, apsekot kādu teritoriju, kurai citādi ir grūti piekļūt. Var fotografēt grūti caurstaigājamus mežus, purvus. Īsā laikā uzņemt fotoattēlus plašā apgabalā no dažādiem augstumiem un skatu punktiem.

Attēlus var izdrukāt, lietot mājas lapu dizainā un vispār reklāmā. Tie var noderēt kādas teritorijas plānošanā, ierīkošanā. Mūs-

Kolkasrags 2004. gadā. *Jāņa Medņa foto*

dienās populāri kļūst pasākumi, kad cilvēki sastājoties izveido kādu piktogrammu. Kā nofotografēt? No augstākas mājas, no pacēlāja? Tehnoloģijai, ko es lietoju, ir vairākas priekšrocības. Varu uzlidot tieši virs objekta un nofotografēt to perpendikulāri pret zemi. No mājas vai arī no krāna nevar iegūt tik dažādus skata punktus, turklāt īsā laikā.

— Jūs esat fotografējis Kolkas ragu, vēl citas vietas Slīteres nacionālajā parkā.

— Jā. SIA *Kolkasrags* interesēja šāds raga attēls. Ja tur fotografē gadu pēc gada, tad var iegūt uzskatāmu liecību par krasta pārvērtībām. Es fotografēju 2010. un 2011. gadā. Jau tagad, salīdzinot ar aerofoto, kas izdarīts pirms gadiem desmit no īstās lidmašīnas, var redzēt, ka rags samazinās.

Vēl esmu fotografējis Šlīteres bāku, kā arī Dundagas pili. Bāku nofotografēju diezgan zemā augstumā, un tas ir uzskatāms materiāls, kas noder reklāmai, tūrismam.

Pavisam esmu fotografējis vairāk nekā 100 objektu — Rīgā, Ventspilī, Liepājā, lielākoties —Vidzemē.

No pagājušā gada esmu iesaistījies lietuviešu projektā *Citādā Latvija*. Lietuvieši šajā jomā mums ir krietni priekšā, tādas fotosesijas ir veikuši pa visu savu valsti, izdevuši grāmatas. Projekta *Citādā Latvija* autors ir lietuvietis Kestutis Fedirka. Galvenais produkts pašlaik ir 60 lappušu biezs fotoalbums ar 120 īpašām fotogrāfijām *no putna lidojuma* par visu Latviju. Tas ir pārdošanā no 2010. gada. Mērķauditorija tam pārsvarā ir valsts iestādes, skolas, uzņēmumi un ārzemnieki, grāmata ir savdabīga Latvijas vizītkarte un kalpo valstij kā reprezentatīvs materiāls.

— Vai nokrist tāds lidaparāts nevar?

— Var arī nokrist. Sliktāk būtu, ja aizlidotu un pazustu.

— Vai tā ir gadījies?

— Neveiksmīgi nosēdies ir. Pilnīgi pazudis gan nav.

— Jums tas ir vaļasprieks. Cik dārgs?

— Viss atkarīgs, kādā līmenī to dara. Lidmodelisms nav lēts prieks. Bet ir starpība — ja darbojas, piemēram, ar trim helikopteriem, tad tas izmaksā dārgi. Četrciparu skaitli noteikti. Man ir citādi. Lidaparātu pats esmu uztaisījis. Galvenās izmaksas veido elektroniskā sistēma. Bet man nevajag vairākus modeļus, pietiek ar vienu darba aparātu.

— Un uzturēšanas izmaksas?

— Elektronikai, akumulatoriem, rezerves daļām. Svarīgi ir pareizi apieties. Bet galvenais kapitāls jāiegulda sākumā. Vēlāk tas atmaksājas. Galvenais ir likt to lietā un daudz lidot.

— Cik reāli šādu hobiju ir uzsākt kādam interesentam?

— Nekāda milzu problēma nav. Galvenais jau ir gribēt. Pilnīgi no nulles sākot, kaut kas ir jāiegulda. Lietuvā ir pieejami gatavi, tieši šim mērķim domāti lidaparāti. Bet — lidmodeli ir jāiemācās vadīt! Turklāt vienkārša vadīšana atšķiras no pilotēšanas fotografējot. Modelis ir jāvada tā, lai par lidojumu varētu aizmirst, pilnībā pievēršoties fotografēšanai. Šī nodarbošanās prasa pamatīgu darbu un ieguldījumu — visādā ziņā. Lai sasniegtu labu rezultātu, ir jābūt entuziastam.

— Jums dzīve tikai sākas. Vai nākotnē aerofoto saskatāt vienīgi kā vaļasprieku?

— Nākotne visdrīzāk saistīsies ar inženiera darbu. Aerofoto gan man ir vairāk nekā vaļasprieks. Domāju, ka tā varētu palikt kā labs papildinājums tam, ar ko es nodarbošos.

Madara Mileiko fotogrāfijas pieejamas interneta vietnē aerofoto.wordpress.com ■

Alnis Auziņš

Kolkasrags 2011. gadā. *Madara Mileiko foto*

Kaimiņos pēc pieredzes

Tā kā Slīteres nacionālā parka administrācija 2009. gadā iesaistījās starptautiskajā projektā *Baltijas Zaļā josta*, pagājušā gada septembra beigās diviem Dabas aizsardzības pārvaldes darbiniekiem bija iespēja apmeklēt praktisko semināru Vācijā, kas bija veltīts dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai bijušā *Dzelzs priekškara* teritorijā.

Vācija bija viena no pirmajām Eiropas valstīm, kura 1989. gadā pēc Berlīnes mūra un *Dzelzs priekškara* krišanas bijušajā robežzonā atklāja augstvērtīgu dabas mantojumu. Tapa ideja šo vērtību saglabāt, veidojot aizsargājamas dabas teritorijas. Sekoja nevalstisku organizāciju aktīva rīcība, izdevās iesaistīt augsta līmeņa politiķus. Šo ierosmi nosauca *Zaļā josta*, un tā aicina saglabāt ne tikai dabas vērtības, bet arī militāro vēstures mantojumu — sargtorņus, armijas ceļus u.tml., kas mūsdienās kalpo kā tūrisma infrastruktūra un vienlaikus vēstī jaunajai paaudzei par sociālistiskajā režīmā pārciesto. Patlaban šai idejai pievienojušās daudzas Eiropas valstis no Balkāniem līdz Somijai. Latvija *Zaļās jostas* kustībā rosīgi iesaistījās tikai 2009. gadā, kad tika uzsākts projekts *Baltijas Zaļā josta*, kurā kopdarbojas Baltijas jūras piekrastes valstis — Igaunija, Latvija, Lietuva, Polija un Vācija.

Vācijas kolēģi nedēļu garo praktisko semināru bija organizējuši kā ekskursijas, kuru laikā apmeklējām vairākas aizsargājamās teritorijas, tikāmies ar to administrāciju darbiniekiem, diskutējām par dabas tēmām. Tagad vēlamies dalīties iegūtajās zināšanās, pieredzē un emocijās.

Par neseno pagātni daudz vairāk jārunā, lai mūsu bērniem nerastos priekšstats, ka kolhoza laikos bijis labāk.

Harca nacionālais parks atrodas pašā Vācijas vidienē. Tā teritorijā ir Harca kalnu masīvs, augstākais Vācijas vidienē. Vairākus gadu simtus teritoriju izmantoja raktuvēm, lai iegūtu derīgos izrakteņus. Pēc raktuvju slēgšanas teritoriju apstādīja ar egļu mežu. Mums likās diezgan neparasti, ka nacionālā parka lielāko daļu aizņem mākslīgās egļu audzes, tomēr vācu kolēģi ļoti lepojās ar to, jo pēdējos gadu desmitus tur neveic mežsaimniecisko darbību. Latvijā, protams, šādus meža masīvus neaizsargā, jo pie mums vēl ir saglabājušies veci meži, kuros grūti nojaust cilvēka darbības pēdas. Tomēr ir jāsaprot arī situācija Vācijā. Tad,

Mākslīgā kāpa, kurā atļauts pārvietoties tikai pa speciāli izveidotajām takām. *Daces Sāmītes foto*

Vācijas Zaļās jostas apceļotāju grupa. Pirmajā rindā vidū — SNP ornitologs Helmuts Hofmanis, otrajā rindā ceturtā no kreisās — raksta autore. *Hannas Slivkas foto*

kad Latvija bija galvenokārt zemkopju zeme, Vācija bija viena no attīstītākajām rūpnieciskajām valstīm Eiropā. Viens no tūristu iecienītākajiem apskates objektiem nacionālajā parkā ir šaursliežu dzelzceļš ar visu bānīti, kurš cilvēkus vizina augšup un lejup pa Harca kalniem, kuru augstums pārsniedz 1100 m. Šaursliežu dzelzceļu tūrisma vajadzībām izveidoja jau pagājušā gadsimta sākumā, bet pēc Otrā pasaules kara līniju slēdza, jo tā šķērsoja Vācijas Demokrātiskās un Vācijas Federatīvās republikas robežu, kas vēl joprojām labi apskatāma nacionālajā parkā. Pēc Vācijas apvienošanās šaursliežu dzelzceļu atjaunoja.

Elbas upes palieņu biosfēras rezervāts un Šālezera biosfēras rezervāts ir divas lielas teritorijas, kurās saimnieciskā darbība vienmēr ir bijusi intensīva visos laikos. *Dzelzs priekškara* gados šajās teritorijās izveidojās vairāku kilometru gara josla, kurā visu sociālistiskā režīma laiku nav veikta saimnieciskā darbība, un pēc Vācijas apvienošanās šīs teritorijas iekļautas biosfēras rezervātā. Elbas upes palieņu biosfēras rezervātā pārstāvētā Elbas upes plašā paliene (robeža kādreiz bijusi pati upe) ir nozīmīga teritorija putnu migrācijai. Vairāku miljonu lieli ieguldījumi upes krastā ļāvuši tā pārveidot aizsargdambjus, lai vairāki simti hektāru pļavu pavasaros un rudeņos applūstu, tā nodrošinot migrējošiem putniem piemērotas atpūtas vietas. Šālezera biosfēras rezervāta centrs ir Šālezers, kurš arī savā laikā ir kalpojis par robežu. Ezers ir unikāls ar savu dzidro ūdeni un smilšaino grunti, kā arī ar to, ka pierobežas režīma dēļ tā krastos nav izveidotas rūpnīcas, tāpat nav slavenu atpūtas vietu, kas pulcētu miljoniem cilvēku. Pašreizējais dabas aizsardzības režīms nodrošina to, ka ezers joprojām ir kluss un tīrs, pārvietoties pa ezeru var tikai ar airu laivu, pilnībā ir aizliegts lietot elektromotorus un iekšdedzes dzinēju motorus. Lielu daļu no biosfēras rezervāta teritorijas aizņem lauksaimniecības zemes. Tāpēc, lai nodrošinātu reto varžu un krupju sugu izdzīvošanu un izplatību, rezervātā mākslīgi veido seklu dīķu sistēmu, tā dzīvniekiem nodrošinot dzīves vidi. Pašreiz ieguldītais darbs sniedzis arī rezultātus — dīķi ir apdzīvoti. Pēc daudzu gadu klusuma atkal var dzirdēt un, ja laimējas, arī redzēt turpat duci dažādu abinieku sugu: gan sarkanvēdera ugunskrupi *(Bombina bombina),* varžkrupi *(Pelobates fuscus)*, smilšu krupi *(Bufo calamita),* gan kokuvardi *(Hyla arborea)* un ezeru vardi *(Rana ridibunda)*, arī abas Latvijā sastopamās tritonu sugas — lielo *tritonu (Triturus cristatus)* un mazo tritonu *(Triturus vulgaris).*

Tālāk ekskursija turpinājās gar **Baltijas jūras piekrasti** līdz Rostokas pilsētai. Baltijas jūras krasts Vācijā tāpat kā Latvijā bija Austrumeiropas bloka ārējā robeža, tomēr robežsargu pārziņā bija tikai dažu simtu metru plata josla, kamēr Latvijā tā vietām bija pat vairākus kilometrus plata. Jūras piekrastē dabas aizsardzības problēmas ir ļoti līdzīgas mūsējām. Pats lielākais apdraudējums kāpām un piekrastes mežiem ir apbūve un lielo atpūtas centru izveide, vienīgā atšķirība ir tā, ka Vācijā tam ir nauda un piekrasti jau strauji apbūvē. Mūsu Vācijas kolēģi velta daudz laika un pūļu, lai nosargātu nelielās, vēl samērā mazskartās piekrastes teritorijas. Protams, tādu jauku un klusu vietu kā, piemēram, Mazirbes jūrmala Vācijā nav iespējams atrast. Ejot gar liedagu, vienmēr acu priekšā būs vismaz desmit cilvēku, tādēļ ir saprotams,

Šaursliežu dzelzceļš Harca nacionālajā parkā. *Gregora Domanjko foto*

Bijušais robežsargu tornis Elbas palienes biosfēras rezervātā. *Gregora Domanjko foto*

ka, ieraugot pludmali SNP, vācieši nespēj noticēt savām acīm. Savukārt mums liels pārsteigums bija mākslīgi izveidotais kāpu valnis, lai novērstu krasta noskalošanos, kā arī cilvēku izpratni par ierobežojumiem un aizliegumiem, kas ļauj pārvietoties pa kāpu tikai pa speciāli iezīmētu maršrutu. Arī Latvijā vajadzētu regulēt cilvēku pārvietošanos pa kāpām, lai noveidotos kāpu pārrāvumi un smiltis neiepūstu iekšzemē, bet domājam, ka tas mūsu cilvēkos var izraisīt kurnēšanu, sak, «nu jau atkal viss kā krievu laikos, nevaram iet, kur gribam».

Bijusī robeža Harca nacionālajā parkā. *Gregora Domanjko foto*

Noslēgumā gribētos teikt, ka, paturot atmiņā *Dzelzs priekškara* pagātni, iegūsim vairāk, nekā cenšoties to aizmirst. Tiešām ceram, ka arī Latvijā sāksim saprast, ka robežsargu torņīšus un citas militārās būves var atjaunot, lai tie kalpotu par labiem tūrisma objektiem. Par neseno pagātni daudz vairāk jārunā, lai mūsu bērniem nerastos priekšstats, ka kolhoza laikos bijis labāk. Piecdesmit gadus bijām zaudējuši brīvību, taču izrādās, ka pretī esam ieguvuši daudzveidīgu un neskartu dabu, ko tagad nevajadzētu iznīcināt. Vācija pēdējos divdesmit gados ir iztērējusi milzīgus naudas līdzekļus, lai atjaunotu izzudušās dabas vērtības. Ar šo naudu, iespējams, pietiktu, lai Latvija atmaksātu savus parādus. Mācīsimies no kaimiņiem! ■

Dace Sāmīte,
Dabas aizsardzības pārvaldes
Kurzemes reģionālās administrācijas
direktora vietniece

Pasākumi Dundagas novadā 2012. gadā

Datums	Nosaukums	Paskaidrojumi	Vieta	Papildinformācija
APRĪLIS				
21.	**Putnu vērošana**	Kolkasrags ir īpaša vieta putnu migrāciju ceļā, te jūs gaidīs pieredzējuši ornitologi un palīdzēs noteikt redzamos putnus.	Kolkasragā	*www.slitere.lv* *www.daba.gov.lv*
MAIJS				
31.	**Vides diena**	Atzīmējot Pasaules Vides dienu, Kolkasragā radošo konkursu uzvarētāju apbalvošana, Kolkas ekoskolas un mūzikas skolas priekšnesumi, stafetes, sarunas par videi draudzīgu dzīves veidu.	Kolkasragā	*www.kolkasrags.lv*
JŪNIJS				
2.	**Pils diena**	Vērienīgi svētki visā Dundagā: raibu raibā darbošanās pils gaumē.	Dundagā	*www.dundaga.lv*
2.-3.	**Slīteres Ceļotāju dienas**	Dažādi maršruti dažādām vēlmēm vietējo gidu pavadībā: ar kājām, auto, laivām, velosipēdiem. Vietējie ēdieni, tradīcijas, tirdziņi un, protams, 2012. gada Šlīteres un Dundagas JAUNUMI!	Slīteres nacionālajā parkā, Dundagas novadā	*www.slitere.lv* *www.ziemelkurzeme.lv*
23. plkst. 00:00	**Līvu ugunskuri**	Katrā Lībiešu krasta ciemā iedegs pa vienam ugunskuram.	Līvu krasta jūrmalas ciemos	*www.livodfond.lv*
30.	**Mazā vasaras Eiropiāde**	Latvijas deju kolektīvu koncerts.	Dundagas parkā	*www.dundaga.lv* *www.europeade.lv*
JŪLIJS				
1.	**Mazā vasaras Eiropiāde**	Latvijas deju kolektīvu koncerts.	Dundagas parkā	*www.dundaga.lv* *www.europeade.lv*
6.-8.	**Šaha turnīrs *Dundagas torņi***	Uz šaha turnīru Dundagā pulcējas senās spēles cienītāji no dažādām Latvijas malām.	Dundagas pilī	*www.dundaga.lv* *www.chess.lv*
14.	**Jūras svētki Kolkā**	Laivošana, zvejnieku spēles, jūras našķi, gadatirgus, sadziedāšanās un citas aktivitātes gan jūrā, gan sauszemē.	Kolkā	*www.kolkasrags.lv* *www.dundaga.lv*
22., 23.	**Velomaratona *Barona taka* noslēgums**	Dundaga katru gadu sagaida velosipēdistus, kas divās nedēļās mēro ceļu no Tartu līdz Dundagai, ko savulaik kājām nogājis mūsu Dainu tēvs Krišjānis Barons. Koncerts. Velomaršruts *Barona aplis* ap Dundagu.	Dundagā	*www.pedas.lv* *www.dundaga.lv*
28.	**Lībiešu svētki**	Katru gadu lībieši, radu tautu pārstāvji un draugi no visas pasaules pulcējas vērienīgos svētkos senajā lībiešu kultūras citadelē — Mazirbē.	Mazirbē	*www.livodfond.lv*
AUGUSTS				
4.	**Šlīteres kukaiņu nakts**	Iespēja piedalīties kukaiņu gaismošanā, kas atklāj visdažādākos to naktsdzīves noslēpumus. Entomologu jeb kukaiņu pētnieku stāsti par kukaiņiem. Iespēja apskatīt kukaiņus lielākā palielinājumā.	Pie Šlīteres bākas	*www.slitere.lv* *www.daba.gov.lv*
OKTOBRIS				
6.-7.	**Eiropas putnu vērošanas dienas**	Kolkasrags ir īpaša vieta putnu migrāciju ceļā, te jūs gaidīs pieredzējuši ornitologi un palīdzēs noteikt redzamos putnus.	Kolkasragā	*www.kolkasrags.lv* *www.slitere.lv* *www.daba.gov.lv*
NOVEMBRIS				
18.	**Valsts svētki / Lībiešu karoga diena**	Lībiešu zilibaltzaļā karoga dzimšanas svētki notika 1923. gada 18.novembrī. Kopš tā laika šajā dienā svin Lībiešu karoga dienu. Tradīcija atjaunota 1998. gadā, un tā notiek līdztekus valsts svētkiem.	Lībiešu tautas namā Mazirbē un citur	*www.livodfond.lv*
DECEMBRIS				
22.	**Ziemas saulgrieži**	Latviešu senajās tradīcijās balstīta saulgriežu svinēšana vietā, kur satiekas saullēkts ar saulrietu, jūras un tautas, kuģu un putnu ceļi.	Kolkasragā	*www.kolkasrags.lv*

Sīkāka informācija:
Tūrisms: tel. 63232293, 29444395 (Dundaga), 29149105 (Kolkasrags)
Kultūras pasākumi: tel. 63237859, 22021270 (Dundagā), 26385604 (Kolkā)
www.dundaga.lv, www.ziemelkurzeme.lv
www.kolkasrags.lv, tel. 29149105, 26486622
www.slitere.lv, tel. 63286000
www.livodfond.lv, www.livones.lv

Projektā *Baltijas Zaļā josta* padarītais

Tas bija 2009. gadā, kad Slīteres nacionālais parks iesaistījās Baltijas jūras reģiona programmas projektā *Baltijas Zaļā josta*. Toreiz uzzinājām par iniciatīvu *Eiropas Zaļā josta* un citām aizsargājamām dabas teritorijām Eiropā, kuras atrodas bijušā *Dzelzs priekškara* joslā — Rietumeiropas un Austrumeiropas pierobežas teritorijā.
2012. gada janvārī projekta darbības laiks beidzas. Tāpēc ir laiks atskatīties uz padarīto.

Slīteres nacionālajā parkā projekta *Baltijas Zaļā josta* aktivitātes notika divos virzienos jeb pilotprojektos.
Pilotprojekts *Ziemeļkurzemes ekspresis* deva ieguldījumu lībiešu kultūras mantojuma apzināšanā un izveidošanā par tūrisma produktu. Īpatnējais nosaukums norāda uz mazbānīti jeb šaursliežu dzelzceļa vilcienu — nozīmīgu 20.gs pirmās puses Ziemeļkurzemes piekrastes saimnieciskās dzīves sastāvdaļu. Tā nozīme iedzīvotāju dzīvē laikā starp abiem pasaules kariem bija tik liela, ka lēno, bet apņēmīgo bānīti rakstnieks Vilis Veldre grāmatā *Dzīve pie jūras* nodēvēja par Ziemeļkurzemes ekspresi. Lai šis kultūras mantojums nezustu, projektā *Baltijas Zaļā josta* ir paveikti vairāki nozīmīgi darbi:

Mazbānīša dabas takas tilts Mazirbes upi šķērso vietā, kur līdz 1963. gadam bija dzelzceļa tilts. *Viļņa Skujas foto*

- 2009. gada rudenī izdeva bukletu *Ziemeļkurzemes šaursliežu dzelzceļš 1916-1963* latviešu, angļu un vācu valodā;
- 2010. gada pavasarī organizēja semināru *Militārās vēstures mantojums Ziemeļkurzemē un tūrisma perspektīvas*, kas pulcēja vēsturniekus, tūrisma organizatorus un uzņēmējus, pašvaldību pārstāvjus;
- 2010. gada rudenī Slīteres nacionālajā parkā tūristu rīcībā nodeva Mazbānīša dabas taku starp diviem piekrastes zvejniekciemiem — Mazirbi un Sīkragu. Takas malā novietoja informācijas stendus, pāri upītēm uzbūvēja gājēju tiltus;
- 2011. gada rudenī izdeva grāmatu *Lībieši Ziemeļkurzemes ainavā*, kuras autore ir Māra Zirnīte. Tajā varam lasīt lībiešu zvejniekciemu iedzīvotāju atmiņu stāstus par piedzīvoto 20. gadsimtā.

Pilotprojekts *Redzēt savām acīm* lūkoja gan caur globālo tīmekli, gan tradicionālā veidā padarīt Slīteres nacionālā parka dabas vērtības cilvēkiem pieejamākas:
- 2010. gada sākumā uzsākām un joprojām turpinām dot iespēju lūkoties dabā, izmantojot modernas tehnoloģijas. Apmeklējot vietni *www.slitere.lv,* ar vebkameras jeb Šlīteres bākas kameras palīdzību varam nolūkoties uz Slīteres nacionālā parka mežiem un pie apvāršņa redzamo Baltijas jūru;
- gan vietnē slitere.lv, gan pasaulē populārākajā video koplietošanas vietnē *www.youtube.com* ir iespējams vērot vairāk nekā 40 īsu dabas filmiņu, kurās redzami dzīvnieki to dabiskajā vidē Slīteres nacionālajā parkā. Tie tika filmēti gan ar stacionāru, dabā nostiprinātu kameru bez cilvēka klātbūtnes, gan ar rokas kameru no slēpņa. Katra no 1-3 minūšu garajām filmām prasīja lielu dabas pētnieku darbu, lai šos kadrus iegūtu, atlasītu. Lai skatītājs kļūtu zinošāks, katrai no filmām pievienojām īsu dzīvnieka vai situācijas aprakstu;
- izdots DVD disks *Vērosim dabu kopā Slīteres nacionālajā parkā*. Tajā redzama pārdesmit minūšu gara filma par dzīvo dabu nacionālā parka mežos, purvos un ūdeņos;
- izdots krāsains, ērti lietojams noteicējs *Iepazīsim jūras piekrasti*, kurš noder, dabas tūristam nonākot jūrmalā, lai iepazītu augus, dzīvniekus, arī to dzīvotnes;
- divas fotoizstādes: *Slīteres nacionālā parka abinieki un rāpuļi* un *Slīteres nacionālā parka putni* ceļo pa Latvijas pilsētu un ciematu bibliotēkām, citām sabiedriskām vietām.

Ceļojošā fotoizstāde **Slīteres nacionālā parka abinieki un rāpuļi.** *Stefānijas Mākas foto*

Esam prezentējuši lekcijas par savvaļas dabu *Vērosim dabu kopā* dažādos semināros un pasākumos. Dundagas novada, asociācijas *Lauku ceļotājs* un Dabas aizsardzības pārvaldes rīkotās Slīteres Ceļotāju dienās esam bijuši klāt ar izglītojošām darbnīcām, pārgājieniem, ekspedīcijām. Ar projekta atbalstu avīze *Slīteres Nacionālā Parka Ziņas* iznākušas trīs reizes — 2010., 2011. un 2012. gadā.
Liels ieguvums ir partneri citās valstīs — esam iepazinuši kolēģus Igaunijas, Lietuvas, Vācijas, Somijas, Balkānu valstu dabas aizsardzības teritorijās un organizācijās, kuru pieredze un inovatīvais skatījums uz nozari bagātina arī Latvijas dabas aizsardzības sistēmu. ■
Andra Ratkeviča

---

eiropas zaļājosta

Divdesmitā gadsimta otrajā pusē Eiropu uz vairāk nekā 40 gadiem pārdalīja *Dzelzs priekškars*. Tas stiepās no Barenca jūras ziemeļos līdz Melnajai un Adrijas jūrai dienvidos, ietverot arī Baltijas jūras austrumu un dienvidu krastu. Mūsdienās kādreiz slēgtā robežjosla iekļauta *Eiropas Zaļās jostas* teritorijā, kas izveidota, lai saglabātu dabas un kultūras mantojumu. Paradoksāli, taču stingrajiem pārvietošanās un saimniekošanas ierobežojumiem *Dzelzs priekškara* zonā bijis arī pozitīvs efekts: tas devis dabai iespēju atjaunoties bez rūpniecības, būvniecības, intensīvas mežizstrādes iedarbības. Līdz pat šai dienai dabas vide gar kādreizējo Austrumu un Rietumu robežu ir daudz bagātāka un mazskartāka nekā citur Eiropā. Retas dzīvnieku un augu sugas atradušas patvērumu bijušās pierobežas teritorijas mežos, pļavās un kāpās. Jau kopš 1989. gada Eiropas vides aktīvisti un biologi darbojas, lai saglabātu vērtīgo dabas un kultūras mantojumu, kas sastopams unikālajā *Eiropas Zaļās jostas* teritorijā. Vairāk par *Eiropas Zaļās jostas* iniciatīvu interneta vietnēs *www.europeangreenbelt.org* un *www.balticgreenbelt.net* ■

Slīteres Nacionālā Parka Ziņas Ceļotājiem
Dabas aizsardzības pārvaldes Kurzemes reģionālā administrācija
Šlīteres mežniecība, Dundagas novads, LV 3270
Tel. +371 6328600, fakss 63286001
kurzeme@daba.gov.lv, www.daba.gov.lv

Redaktors: Alnis Auziņš, dizains: brālis Y, druka: Talsu tipogrāfija, © Dabas aizsardzības pārvalde 2012

Biedrība Zaļā Doma